ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

№ 45(5227)
Чацвер,
19 красавіка
2001 года

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Кошт
у розніцу —
50 руб.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

Пытанні статусу і кадраў застаюцца нявырашанымі

Мы, удзельнікі семінара дырэктараў дамоў, цэнтраў дзіцячай творчасці Гомельскай вобласці, хочам выказаць некаторыя думкі і прапановы па паляпшэнні стану спраў у сістэме адукацыі.

Рэфармаванне сістэмы адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь прадугледжвае абнаўленне зместу і форм навучальна-выхаваўчай дзейнасці ўстаноў пазашкольнай адукацыі і выхавання. Далейшае развіццё пазашкольнай педагогікі, выкарыстанне сучасных інавацыйных выхаваўчых тэхналогій з улікам спецыфікі, напрамкаў дзейнасці дзіцячых калектываў патрабуюць прафесійнай падрыхтоўкі кадраў. Спадзяёмся, што неўзабаве будуць вызначаны сярэднія спецыяльныя і вышэйшыя педагагічныя навучальныя ўстановы Рэспублікі Беларусь, дзе навучэнцы і студэнты змогуць акрамя асноўнай прафесіі атрымаць яшчэ дадаткова і спецыяльнасці метадыстаў, кіраўнікоў дзіцячых калектываў. Наконт гэтага неаднаразова выказваліся прапановы на розных абласных, рэспубліканскіх семінарах, нарадах работнікаў устаноў пазашкольнай адукацыі і выхавання.

Улічваючы, што большасць кіраўнікоў гурткоў, клубаў школ, устаноў пазашкольнай адукацыі і выхавання з'яўляюцца настаўнікамі, якія перыядычна праходзяць перападрыхтоўку ў ІПК па асноўнай спецыяльнасці, было б мэтазгодна выкарыстоўваць іх знаходжанне на курсах для павышэння кваліфікацыі і як кіраўнікоў гурткоў, клубаў. Для гэтага не спатрэбяцца ніякія дадатковыя фінансавыя сродкі. Неабходна толькі знайсці магчымасці для ўключэння ў навучальныя планы абласных ІПК лекцый, практычных заняткаў (10-12 гадзін) для настаўнікаў усіх прадметаў, якія сёння вядуць заняткі ў гуртках ці клубах.

Практычныя заняткі для іх можна арганізаваць на базе абласных устаноў пазашкольнай адукацыі і выхавання.

Такі ж цыкл заняткаў можна выкарыстоўваць і пры курсавой перападрыхтоўцы намеснікаў дырэктараў школ па выхаваўчай рабоце, педагогаў-арганізатараў, якія ў адпаведнасці са сваімі службовымі абавязкамі павінны садзейнічаць развіццю сеткі гурткоў, клубаў, абнаўленню зместу іх дзейнасці.

З мэтай вырашэння праблемы прафесійнай падрыхтоўкі кіраўнікоў гурткоў, клубаў, іншых дзіцячых калектываў пажадана, каб Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ініцыявала ўнясенне адпаведных карэктываў і дапаўненняў ў праграмы некаторых сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў, якія не падпарадкоўваюцца Міністэрству адукацыі. Напрыклад, акрамя навучання студэнтаў і навучэнцаў уменням, якія яны маглі б потым выкарыстаць як кіраўнікі гурткоў, клубаў па профілях тэхнічнай, дэкаратыўна-прыкладной, выяўленчай, тэатральнай і іншых відаў творчасці, экалагічнага выхавання, клубнай работы, у праграму варта было б уключыць псіхолага-педагагічныя дысцыпліны.

Практыку студэнты маглі б праходзіць у раённых, гарадскіх, абласных установах пазашкольнай адукацыі і выхавання.

Лічым, што неабходна распрацаваць і прыняць дапаўненне да Пастановы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 01.08.1996 г. "Парадак выдаткавання сродкаў, атрыманых установамі адукацыі ад ажыццяўлення гаспадарчай і камерцыйнай дзейнасці" аб арганізацыі пазабюджэтнай гаспадарчай дзейнасці ўстаноў пазашкольнай адукацыі і выхавання, узгадніўшы гэтае пытанне з Міністэрствам фінансаў Рэспублікі Беларусь. Гэта дапаможа пазашкольным установам вырашыць некаторыя фінансавыя праблемы.

Прапануем статус педагагічных работнікаў устаноў пазашкольнай адукацыі і выхавання прыраўняць да статусу педагагічных работнікаў школ і дашкольных устаноў у пытанні выхаду на пенсію па выслузе гадоў.

Пры распрацоўцы Міністэрствам адукацыі сумесна з іншымі міністэрствамі розных заканадаўчых актаў, нарматыўных дакументаў, загадаў, пастаноў неабходна ўлічваць і думку ўстаноў пазашкольнай адукацыі і выхавання, а не толькі школ, дашкольных і іншых навучальных устаноў.

Па даручэнні ўдзельнікаў семінара дырэктараў дамоў, цэнтраў дзіцячай творчасці Гомельскай вобласці:

Г.АСТРОЎСКАЯ,
дырэктар светлагорскага Дома дзіцячай і юнацкай творчасці,
Л.УЛЬЧАНКА,
дырэктар чачэрскага Цэнтра дзіцячай творчасці,
Л.ЛЯЦЕЦКАЯ,
дырэктар Дома дзіцячай творчасці Савецкага раёна Гомеля
(усяго 15 подпісаў).

Матэрыял падрыхтавала да друку І.КУЛІКОЎСКІХ.

Першапраходца

Хто шукае, той знаходзіць

Быць першапраходцам — пачэсна, ганарова, цікава. Але ж і цяжка, складана, рызыкоўна, адказна. Гэтыя "за" і "супраць" добра разумела настаўніца англійскай мовы Іўеўскай сярэдняй школы Марыя Мікалаеўна Васюкевіч, калі сама для сябе вырашала: быць ці не быць, адмовіцца ад прапановы стаць у рабоце першапраходцай ці згадзіцца. Згадзілася. І кожны з педагогаў, хто яе добра ведае, не здзівіцца гэтаму рашэнню: настаўніца працуе творча, старанна. Любіць праяўляць ініцыятыву, шукаць. А хто шукае, той абавязкова знаходзіць.

Яна бясконца ўлюбёна ў свой прадмет — англійскую мову, і ў дзяцей, сваіх вучняў. Да ўсяго гэтага трэба дадаць: Марыя Мікалаеўна ад Бога шчодра надзелена выдатнымі арганізатарскімі здольнасцямі і тымі якасцямі, што павінны быць уласцівы настаўніку як асобе, майстра педагагічнай справы. Але ж, як вядома, майстэрства, прыродныя якасці могуць і загубіцца, застацца нераскрытымі, калі не працаваць: шчыра, напружана, самааддана, мэтанакіравана, штодзённа.

Гадоў два таму назад Марыя Мікалаеўна ў Гродне праходзіла чарговую курсавую перападрыхтоўку настаўнікаў англійскай мовы, дзе на добраахвотных пачатках прапанавалі ўзяцца працаваць па выдатным падручніку новага пакалення "Хотлайн" Тома Хотчынсана (выданне прэс-цэнтра Оксфардскага універсітэта). Прапанову настаўніца прыняла з задавальненнем, хоць добра разумела, што прыйдзецца сутыкнуцца з пэўнымі цяжкасцямі, і найперш з набыццём для вучняў комплексаў, у якія ўваходзіць падручнік, рабочы сшытак і касета, і якія каштуюць адносна не танна. Давядзецца, безумоўна, весці агітацыйную, тлумачальную работу з бацькамі дзяцей, якія вучацца ў класах з паглыбленым вывучэннем англійскай мовы, даказваць ім перавагу гэтага вучэбна-метадычнага комплексу перад айчыннымі падручнікамі і неабходнасцю яго набыцця.

На сябе, зразумела, настаўніца ўзяла ўвесь клопат па закупцы і дастаўцы са сталіцы ў школу неабходнай колькасці камплектаў і пачала працаваць з пяцікласнікамі па падручніку першага ўзроўню (увесь комплекс — чатырохузроўневы). Адначасова выкарыстоўвае даведачную літаратуру, наглядныя дапаможнікі, падручнікі беларускіх і расійскіх аўтараў і прытрымліваецца праграмы Міністэрства адукацыі Беларусі.

Добрую паслугу ў рабоце настаўніцы аказвае бібліятэка брытанскага Савета, што працуе ў Мінскім лінгвістычным універсітэце. Бібліятэка настаўнікам англійскай мовы дапамагае метадычнай літаратурай, распрацоўкамі пазакласных мерапрыемстваў, літаратурай па культуры, гісторыі, спорту, мастацтве Англіі. Спрыяе пошуку ў рабоце і тое, што адзін раз у два гады настаўнікі англійскай мовы сустракаюцца і дзеляцца вопытам сваёй работы на міжнародных канферэнцыях Беларускай асацыяцыі педагогаў англійскай мовы, членам якой з'яўляецца Марыя Мікалаеўна. Ёй, дарэчы, пашчасціла быць удзельнікам Міжнароднай канферэнцыі ўжо два разы запар, хоць стаць ім не так проста, бо жадаючых у некалькі разоў болей, чым плануецца запрасіць. Па словах Марыі Мікалаеўны, вельмі цікавай, змястоўнай і карыснай была сёлетняя (2000 г.) канферэнцыя на тэму "Выкладанне англійскай мовы ў XXI стагоддзі — глабальныя змены і мясцовыя патрабаванні". Удзел у рабоце канферэнцыі, як прызнаецца настаўніца, натхняе на пошукі, творчую работу, надае сілы, энергію, жаданне працаваць яшчэ лепш, больш плённа.

Марыя Мікалаеўна не толькі стараецца, каб кожны яе ўрок быў эфектыўным, цікавым, развіваючым. Ён павінен прывіваць любоў да англійскай мовы, замацоўваць і расшыраць веды аб Англіі, уласцівасць умення і навыкаў, атрыманых на ўроках. Настаўніца праводзіць цікавую і разнастайную пазакласную работу, да ўдзелу ў якой запрашае не толькі тых вучняў, якія вывучаюць англійскую мову па комплексе "Хотлайн", але і тых, хто працуе на базавым узроўні, па айчынных падручніках, а таксама настаўнікаў адзінаццацікласнікаў, якія займаюцца англійскай мовай. Яна ўзначальвае і работу гуртка.

У другой чвэрці бягучага навучальнага года на тыдзень англійскай мовы было запланавана і праведзена такія мерапрыемствы, як ранішнік для шасцікласнікаў "Цудоўная англійская", выставы дзіцячых малюнкаў "Англійскі гумар" і "Брытанія вачыма дзяцей", быў ажыццёўлены праект "Дапаможам іншым". На апошнім лічу патрэбным спыніцца больш падрабязна.

Аснову, базавы матэрыял, для праекта вучням прапанавала сама настаўніца, які яны самастойна пашыралі, дапаўнялі. Самі рыхтавалі адпаведныя касцюмы, нагляднасць, раздатачны матэрыял, мастацкія вырабы, музычнае і мастацкае афармленне, нумары самадзейнасці. Актыўную дзейнасць педагога, што вельмі важна, замяніла актыўная дзейнасць саміх вучняў, чым найбольш задаволена Марыя Мікалаеўна, бо гэта адзін з важнейшых прынцыпаў павышэння эфектыўнасці навучання школьнікаў і іх выхавання.

І вось само свята, доўгачаканы дзень. Рэкрэацыі, калідор упрыгожаны плакатамі, лозунгамі, указальнікамі, і ўсё на англійскай мове. Тут жа размешчаны конкурсныя малюнкі дзяцей, англамоўная газета, што выпускаецца сіламі школьнікаў. Працуюць кафэ і вялікі гандлёвы рад, за сталамі якога звыш дваццаці выхаванцаў Марыі Мікалаеўны, якія прапануюць пакупнікам выдатнай якасці кандытарскія вырабы, спечаныя дома з дапамогай сваіх матуль. Па папярэдняй дамоўленасці, пэўная частка грошай, атрыманых ад продажу на аукцыёне мастацкіх вырабаў, зробленых уласнымі рукамі, кандытарскіх вырабаў, пойдзе на карысць выхаванцаў Іўеўскай дапаможнай школы-інтэрната. На іх жа карысць збіраліся і добраахвотныя дараванні ад бацькоў і вучняў, гасцей свята, сярод якіх былі і выхаванцы дапаможнай школы-інтэрната для якіх быў спецыяльна падрыхтаваны бясплатны салодкі стол. Дарэчы, асноўнымі фундатарамі свята з'яўляліся бацькі вучняў Марыі Мікалаеўны, за што яна ім шчыра і сардэчна дзякавала.

Адпаведным чынам была ўпрыгожана і аформлена актавая зала школы, дзе праводзілася асноўная частка свята — шоу, ролевая гульня-прадстаўленне, на якую былі запрошаны настаўнікі замежных моў школ раёна, бацькі, работнікі аддзела адукацыі райвыканкама, настаўнікі школы-гаспадыні. На свяце прысутнічалі і госці са сталіцы: прэзідэнт Міжнароднага выдавецтва "Лексіс" пры Мінскім лінгвістычным універсітэце Людміла Валер'еўна Астроўская і метадыст-кансультант гэтага ж выдавецтва Ірына Мікалаеўна Галаванава. Яны прынялі ўдзел у рабоце метадычнага аб'яднання настаўнікаў англійскай мовы школ раёна і правялі семінар-практыкум аб выкарыстанні замежных вучэбна-метадычных комплексаў у рабоце з вучнямі, а таксама прынялі ўдзел у абмеркаванні і ацэнцы праведзенага мерапрыемства. Ад убачанага і пачутага сталічныя госці, як і ўсе настаўнікі раёна, былі не толькі ў захапленні, але і ў здзіўленні — наколькі высокага ўзроўню валодання школьнікамі англійскай мовай яны не чакалі.

Са сцэны гучала ў выкананні вучняў, з якімі працуе Марыя Мікалаеўна, англійская мова. А каб аблегчыць успрыманне для прысутных, настаўніца сама са сцэны рабіла паралельна пераклад і, трэба сказаць, удала, разам з вучнямі адзінаццатага класа, якія займаюцца па айчыннай праграме. Удзельнікі свята прадэманстравалі выкананыя дыялогі, жарты, песні, чыталі вершы, разыгрывалі сцэнкі. І ўсё гэта шчыра, прыгожа, з вялікім задавальненнем, адчувалася актыўнасць, старанне. Паказалі добрыя веды і гэтым самым пацвердзілі і даказалі праваты сваёй любімай настаўніцы, якая ў свой час дала згоду быць першапраходцай у рабоце па выдатным падручніку новага пакалення Тома Хотчынсана "Хотлайн". Гэта падручнік, што вельмі важна (так думае першапраходца з Іўя), ахоплівае ўсе важнейшыя тэмы сучаснасці і глабальныя праблемы: ахову акружаючага асяроддзя, навуку, спорт, палітыку, літаратуру, адукацыю, мастацтва, культуру, гісторыю і г.д. Толькі шчыруй, старайся, не лянуйся, і поспех абавязкова будзе.

Праект "Дапаможам іншым" меў галоўную мэту — дабрачыннасць, гуманнасць. Гуманную асобу выхаваць можна толькі ў асяроддзі людзей, у працэсе актыўнай дзейнасці. На гэта і накіраваны праект — кожны вучань меў дачыненне да агульнай справы: выпечка кандытарскіх вырабаў, падрыхтоўка малюнкаў, удзел у аукцыёне, куплі-продажы і г.д.

У адпаведнасці з планам, праз пэўны час выхаванцы малодшых класаў разам са сваёй настаўніцай былі ўжо гасцямі ў сваіх суседзяў — вучняў дапаможнай школы-інтэрната. Яны прынеслі падарункі, уручалі прызы пераможцам гульняў, купленыя за сродкі, што сабралі ў час свята ў сваёй роднай школе, выступілі з канцэртам мастацкай самадзейнасці, але ўжо толькі на роднай і рускай мовах ды з дэманстрацыяй некалькіх дыялогаў на англійскай мове ў выкананні пяцікласнікаў, якія толькі сёлета сталі працаваць па "Хотлайне". Не толькі кіравала ўсім ходам сустрэчы Марыя Мікалаеўна, але і акампанавала ўсе песні на баяне, якія выконвалі яе выхаванцы.

Гаспадары не засталіся ў даўгу. Яны шчыра і сардэчна дзякавалі гасцям за дабрачыннасць, міласэрнасць, далі каля дзесятка нумароў мастацкай самадзейнасці і атрымалі ад гасцей у знак удзячнасці дружныя апладысменты.

Іван ГОВАР,
педагог-ветэран Іўеўскай дапаможнай школы-інтэрната.

Навіны

Імянныя стыпендыі

Гродзенскі абласны выканаўчы камітэт вырашыў увекавечыць памяць былога старшыні аблвыканкама, Героя Сацыялістычнай Працы, члена Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Аляксандра Іосіфавіча Дубко. Будуць заснаваны штогадовыя імянныя стыпендыі А.І.Дубко: 20 стыпендый — асабліва здольным навучэнцам школы, пазашкольных устаноў за высокія вынікі вучэбнай працы ў памеры 12 мінімальных зарплат; 9 стыпендый — асабліва здольным студэнтам Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Я.Купалы (тры), Гродзенскага дзяржаўнага медыцынскага універсітэта (тры), Гродзенскага дзяржаўнага аграрнага універсітэта (тры) за высокія поспехі ў вучобе, актыўны ўдзел у грамадскім жыцці ў памеры 12 мінімальных зарплат.

Вырашана заснаваць 10 прэмій у памеры 20 мінімальных зарплат за творчыя дасягненні работнікам культуры і мастацтва вобласці. Гродзенскаму гарвыканкаму даручана прысвоіць імя Дубко адной з вуліц абласнога цэнтра. Пытанне аб увекавечанні памяці Аляксандра Іосіфавіча Дубко будзе разгледжана Гродзенскім райвыканкамам разам з Саветам сельскагаспадарчага калектыўнага прадпрыемства "Прагрэс".

Члены аблвыканкама звярнуліся ва ўрад краіны з просьбай заснаваць штогадовы міжнародны турнір па баскетболе сярод мужчынскіх каманд памяці Аляксандра Іосіфавіча Дубко, вырашыць іншыя пытанні.

Замежная скрыпка — для Караліны

Новую скрыпку днямі атрымала ў падарунак юная вучаніца мясцовай школы мастацтваў, неаднаразовая пераможца абласных і рэспубліканскіх конкурсаў Караліна Орсік.

Адораная скрыпачка ўдзельнічала ў заахвочвальнай паездцы па Люксембургу. Пасля аднаго з канцэртаў яна пазнаёмілася з Нікам Фіксмерам, які шмат гадоў займаецца дабрачыннай дзейнасцю на Дзятлаўшчыне. Спадар Фіксмер паабяцаў дзяўчынцы падарыць новы музычны інструмент. І стрымаў слова — прывёз нават і запасныя смычкі.

Музей у кватэры

Старэйшыя журналісты і чытачы газеты "Гродзенская праўда" добра ведаюць жыхара Слоніма Міхаіла Рылко як таленавітага майстра слова. Доўгі час яго нарысы і замалёўкі не сыходзілі са старонак абласной газеты, палюбіліся чытачам. Але ёсць у журналіста і яшчэ адна справа для душы. За апошні час Міхаіл Рылко сабраў даволі багатую калекцыю унікальных работ народных умельцаў. Не стаў Рылко хаваць свае "скарбы" ад людскога вока, а стварыў своеасаблівы музей у сябе дома. Зачасцілі да яго жыхары суседніх вёсак, пераважна студэнты ВНУ з Гродна, Брэста, Мінска, людзі з пасёлкаў і раённых гарадоў.

Музеем эрудзіраванага краязнаўцы зацікавіліся і супрацоўнікі творчага аб'яднання "Летапіс". Слонімскі краязнаўца асабіста прадставіў ім унікальныя экспанаты, а музей у кватэры назваў "Беларускае мястэчка".

Права на абарону жыцця

Пад такой назвай у Дзятлаўскай раённай бальніцы адбыўся дыспут. Самы актыўны ўдзел у яго рабоце прынялі дзесяцікласнікі сярэдняй школы № 3. Не засталася ў баку ад гэтага важнага мерапрыемства і дырэктар цэнтральнай бібліятэчнай сістэмы Святлана Касцюк.

Прысутныя паспрабавалі агульнымі намаганнямі разабрацца ў розных складаных жыццёвых сітуацыях. Нікога не пакінулі раўнадушнымі такія паняцці, як "суіцыд", "пазбаўленне ад цяжарнасці". Былі прадэманстраваны відэафільмы "Цяжкая праўда", "Сведчанне пра самыя раннія дні жыцця".

У зале — большасць дзяўчынак, г.зн. будучых мам. А чаму ж было не запрасіць і адпаведных спецыялістаў з раённай паліклінікі? Справа, зразумела, толькі б выйграла. І ўсё ж шмат дзяўчынак сур'ёзна задумаліся над тым, які бясцэнны дар прыроды — жыццё. Але ці ўсе з іх стануць сапраўднымі мамамі?

Каб дзеці раслі здаровымі

У Дзятлаве адкрыты Цэнтр карэкцыйна-развіццёвага навучання хворых дзяцей. Як сказаў яго дырэктар Г.Ёда, гэтая спецыяльная вучэбна-выхаваўчая і рэабілітацыйная ўстанова прызначана для стварэння комплекснай сістэмы сацыяльна-педагагічнай, псіхалагічнай, медыцынскай рэабілітацыі дзяцей пераважна з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця.

Асноўнай мэтай цэнтра з'яўляецца своечасовае атрыманне дзецьмі з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця дапамогі з боку дзяржавы па месцы жыхарства. Гэта, як правіла, паляпшэнне псіхалагічнага статусу і сацыяльнага становішча дзяцей з асаблівасцямі развіцця ў сям'і, калектыве, грамадстве, а таксама інфармацыйнае абслугоўванне.

Заняткі ў цэнтры арганізуюцца для дзяцей з парушэннямі вуснай і пісьмовай мовы, слыху, зроку, з затрымкай фізічнага і псіхічнага развіцця, з парушэннямі апорна-рухальнага апарату, эмацыянальна-валявой сферы і інш.

Накіраванне дзяцей у Цэнтр рэабілітацыйнай дапамогі ажыццяўляецца па ініцыятыве ўстаноў адукацыі, аховы здароўя, сацыяльнага забеспячэння, а таксама бацькоў.

Іосіф ЗАЯЦ.

Конкурсы

Музей гісторыі сталічнай адукацыі

Трэці год у школах Мінска рэалізуецца праграма грамадзянскага і патрыятычнага выхавання "Я — мінчанін". У рамках гэтай праграмы ў мінулым годзе быў праведзены конкурс на лепшы "Каляндар юнага мінчаніна". Ён паказаў, што школьнікам, членам дзіцячых грамадскіх аб'яднанняў цікавая гісторыя сваёй школы. У каляндар юнага мінчаніна яны ўносілі знамянальныя даты з гісторыі сваіх школ і горада Мінска.

На працягу апошніх гадоў праяўляецца тэндэнцыя да стварэння музеяў, тэматычных раздзелаў у школьных музеях горада, прысвечаных гісторыі роднай школы. Гэта, напэўна, зразумела, таму што некаторыя мінскія школы падыходзяць ужо да 100-гадовага юбілею, а многія збіраюцца адзначыць сваё 50-80-годдзе.

У Мінску больш за 250 сярэдніх і спецыялізаваных школ, ліцэяў, гімназій, каледжаў і да т.п. Гісторыя адукацыі ў Мінску багатая на падзеі і бярэ свой пачатак яшчэ ў сярэдзіне XVI стагоддзя.

Ідэя стварыць музей гісторыі адукацыі ў Мінску ўзнікла некалькі гадоў таму. У школах горада пачалі стварацца музеі, прысвечаныя адукацыі. Так, 25 студзеня 1999 года быў адкрыты "Музей гісторыі гімназічнай адукацыі на тэрыторыі Беларусі" ў гімназіі № 2 Першамайскага раёна; у выніку карпатлівых і доўгіх пошукаў у музеі сярэдняй школы № 19 Савецкага раёна адчынена новая зала — "Гісторыя школы"; у галерэі гісторыі Першамайскага раёна ёсць раздзел, прысвечаны адукацыі; ствараецца музей адукацыі Мінска ў гімназіі № 12 Маскоўскага раёна. У многіх школах горада ў музеях ёсць экспазіцыі, якія расказваюць пра гісторыю сваіх школ.

Але аднаму раёну ці асобна ўзятай школе стварыць музей адукацыі ў Мінску не пад сілу. Упраўленне адукацыі Мінгарвыканкама падтрымала ідэю стварэння такога музея на базе мінскага Палаца дзяцей і моладзі, які мае неабходнае памяшканне для будучага музея.

Конкурс на лепшы "Каляндар юнага мінчаніна" падштурхнуў да ідэі правесці ў 2000-2001 навучальным годзе гарадскі агляд-конкурс "Гісторыя маёй школы" ў рамках праграмы "Я — мінчанін", галоўнай задачай якога стала далучэнне вялікай колькасці вучняў, работнікаў адукацыі да аднаўлення забытых старонак гісторыі сваіх школ.

Гісторыя як навука сама па сабе вельмі цікавая. Але найбольш захапляючай яна становіцца тады, калі сам дакранаешся да архіўных дакументаў мінулага, адкрываеш імёны і прозвішчы людзей, незаслужана забытых, калі па драбніцах аднаўляеш шлях, пройдзены школай, даўжынёй у цэлае стагоддзе.

Час няўмольна бяжыць, спяшаецца. У школу штогод прыходзяць новыя вучні, пакідаюць школу выпускнікі, якія атрымалі пуцёўку ў жыццё. Хто яны цяпер? Кім сталі праз 10, 20, 30, 40, 50 і больш гадоў? Упэўнены, што многімі з іх можа ганарыцца школа, якая іх выхавала.

А колькі душэўных, цёплых успамінаў у былых вучняў школ пра сваіх лепшых, добрых, клапатлівых, справядлівых, патрабавальных настаўнікаў захоўваецца ў памяці!

Філосаф, мудрэц Бальтасар Грасіян гаварыў: "Сталымі не нараджаюцца, але з дня ў дзень, удасканальваючы сваю асобу, практыкуючыся ў сваёй справе, чалавек дасягае вышэйшай сталасці, паўнаты вартасцей і пераваг. Як у любой ракі ёсць выток, так і ў сталасці ёсць крыніца, якая жывіць нас усё жыццё — гэта наша дзяцінства і нашы настаўнікі".

Вярнуцца да вытокаў, знайсці карані сваіх школ, дзе працуем, вучымся — гэта, бадай, галоўная мэта агляду-конкурсу "Гісторыя маёй школы". На працягу гэтага навучальнага года каля паловы школ горада прадставілі матэрыялы на конкурс. Сярод іх — унікальныя па сваёй сутнасці гістарычныя дакументы. У конкурсе прымаюць удзел вучні школ, настаўнікі, работнікі пазашкольных устаноў. Мы ўпэўнены, што дзякуючы іх намаганням і неабыякаваму стаўленню да свайго мінулага і цяперашняга будуць адноўлены старонка за старонкай гісторыі школ Мінска. І будучы музей гісторыі адукацыі Мінска стане сапраўды народным.

Сустракаючыся з дзецьмі, настаўнікамі школ горада, часта чую выказванні: маўляў, добра школам, якія адчыніліся 30 і больш гадоў таму. Яны маюць сваю гісторыю, а нам толькі некалькі гадоў, і ніякай гісторыі ў нас няма. Даводзіцца цярпліва пераконваць іх, што гісторыя школы пачынаецца з першага дня яе адкрыцця, і нават раней, калі яна стала будавацца, калі будучыя настаўнікі і вучні з бацькамі сталі падключацца да добраўпарадкавання школьнага двара, абсталявання кабінетаў, уборкі памяшканняў школы. Праз 10-20 гадоў вучні будуць шукаць звесткі пра тое, колькі дзяцей вучылася ў школе ў першы год яе адкрыцця, колькі і якіх настаўнікаў працавала ў той час, якія прадметы выкладалі ў школе. А колькі цікавых падзей, традыцый школы можа забыцца, калі іх не фіксаваць у летапісе сёння, штодзённа!

Аргкамітэт агляду-конкурсу прымае матэрыялы ад школ да 25 красавіка 2001 года. У канцы красавіка журы падвядзе вынікі, а 11 мая ў Палацы дзяцей і моладзі адбудзецца фінал агляду-конкурсу. З 27 красавіка па 10 мая 2001 года ў Палацы дзяцей і моладзі можна будзе пазнаёміцца з матэрыяламі па гісторыі школ на часовай выставе *"Гісторыя школ Мінска"*.

Усе матэрыялы, прадстаўленыя на конкурс, будуць вернуты школам падчас фіналу агляду-конкурсу. Яны зоймуць годнае месца ў экспазіцыях школьных музеяў горада.

Спадзяёмся, што агляд-конкурс стане зыходнай кропкай, стартам для школ, якія толькі нядаўна выправіліся ў захапляючае падарожжа пошуку вытокаў роднай школы і стварэння яе летапісу. Няхай спадарожнічае вам удача, шчасце і радасць адкрыццяў, сустрэч з цікавымі людзьмі, звязанымі ў розныя перыяды з роднай школай, у якой сёння вучымся, працуем, у якой будуць вучыцца нашы дзеці, у якой, магчыма, і самі будзем працаваць.

Уладзімір ВАВУЛА,
загадчык кабінета гісторыі дзіцячага руху Рэспублікі Беларусь мінскага Палаца дзяцей і моладзі.

Новыя падыходы

Галоўны дэвіз школы — супрацоўніцтва

Захапляльныя, разнастайныя па сваіх напрамках мерапрыемствы праходзяць у мінскай сярэдняй школе №33. З прыходам маладых энергічных работнікаў школа пачала плённа працаваць па вывучэнні экалогіі роднага краю. Свой вопыт работы ў Рэспубліканскай грамадскай арганізацыі "Звеставанне" перадаў школе намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце Андрэй Мікалаевіч Крук: ён стварыў школьнае аб'яднанне вучняў "Фаэтон".

Дзейнасць аб'яднання цяжка назваць аднанакіраванай. Вялізны пласт работы ляжыць на сямейным дуэце педагогаў С.М.Сяргейчык і С.С.Сяргейчык. З іх дапамогай у школе прайшла прэзентацыя "Фітабара", у якім дзеці правялі тэатралізаваны паказ пра лекавыя расліны. Членамі аб'яднання "Фаэтон" была падрыхтавана дэгустацыя лекавага чаю з розных траў. Акрамя нетрадыцыйных мерапрыемстваў фаэтонаўцамі сумесна з членамі БПСМ праводзяцца дыскатэкі "АнтыСНІД", "Шкода курэння", "Прафілактыка туберкулёзу", тыдні прававых ведаў і правілаў дарожнага руху, тэатралізаваныя заняткі па правілах дарожнага руху, міні-спектаклі "Суд над крадзяжом", "Кінь цыгарэту", трэнінгавыя заняткі "ААН: Канвенцыя аб правах дзіцяці". На занятках дзеці выпрацавалі ўласны статут класа, абмяркоўваюць глабальныя праблемы чалавецтва, знаёмяцца з правамі дзяцей у свеце. Да калядных святаў з дапамогай членаў школьнага аб'яднання вучняў "Фаэтон" і БПСМ усе вучні ў рамках акцыі "Клопат" атрымалі падарункі.

Пад кіраўніцтвам дырэктара школы Сяргея Паўлавіча Папоўніна дзеці і настаўнікі, прытрымліваючыся дэмакратычнага стылю ўзаемін, сапраўды стварылі свой другі дом. Галоўны ж дэвіз школы — "Настаўнікі і вучні — перш за ўсё супрацоўнікі". За кароткі тэрмін у школе створана піянерская арганізацыя, якая налічвае 70 чалавек.

Усебаковую накіраванасць дзейнасці і якасць работы, што праводзіцца, пацвярджае ўдзел у раённых і гарадскіх аглядах-конкурсах, на якіх члены "Фаэтона" і БПСМ займаюць толькі прызавыя месцы.

Сёння вучні рыхтуюцца да Міжнароднага экалагічнага фестывалю ў Саратаве і справаздачнага канцэрта, прысвечанага святу Перамогі "И помнит мир спасенный...". Работы ў вучняў і кіраўніцтва школы яшчэ шмат, але яны не спыняюцца на дасягнутым, ажыццяўляючы ўсё новыя і новыя ідэі.

Наш кар.

Тэрмінова ў нумар

Дапамажыце чалавеку

У настаўніцы рускай мовы і літаратуры сярэдняй школы №9 Светлагорска Е.Я.Мартыненка здарылася вялікая бяда: сур'ёзнае пашкоджанне пазваночніка прыкавала да ложка адзінага 23-гадовага сына Дзмітрыя. Да трагедыі Дзіма скончыў Светлагорскі індустрыяльны тэхнікум, паспеў адслужыць у арміі, скончыў 1 курс юрыдычнага факультэта, працаваў у Светлагорскім аддзяленні міліцыі. І вось ужо паўтара года малады прыгожы хлопец ляжыць без руху.

У адным з маскоўскіх цэнтраў урачы абяцаюць, што пасля 3-месячнага курса лячэння Дзіма зможа не толькі самастойна садзіцца ў інвалідную каляску, але і рухаць яе рукамі. Але каштуе такая аперацыя больш як 10 тысяч долараў. Зразумела, што такую суму беларускай настаўніцы не сабраць і за 10 гадоў. Педагогі горада аказалі дапамогу, аднак сума аказалася недастатковай. Таму хоць якая дапамога калег-педагогаў зможа дапамагчы настаўніцы і яе сыну.

У ААТ "Прыёрбанк" (філіял 0404) Светлагорска адкрыты дабрачынны рахунак №3134100010016.

Г.ФІЛІПОВІЧ,
загадчык аддзела адукацыі Светлагорска.

Увага!

Шаноўныя чытачы! Просім аўтараў допісаў у рэдакцыю паведамляць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас.

Гэта неабходна пры налічэнні ганарару для падатковай інспекцыі.

Фотарэпартаж

I печка, і камп'ютэр

У 1996 годзе, калі Ігар Паўлавіч Панасюк стаў выконваць абавязкі дырэктара Каленкавіцкай базавай школы, што ў Камянецкім раёне Брэсцкай вобласці, паўстала пытанне аб рамонце школьнага будынка. Спачатку не ўсё ішло гладка, бо школе быў неабходны не касметычны, а капітальны рамонт: з 1958 года драўляны будынак трымаўся, як кажуць, на чэсным слове. З прыходам маладога і энергічнага дырэктара васьмігодка прыкметна змянілася: тут і печкі цалкам пераклалі, і камп'ютэр набылі...

Быў час, узгадвае Ігар Паўлавіч, калі паралельна з вучэбным працэсам ішлі будаўнічыя работы. Затое вось ужо каля трох год дзеці і настаўнікі з задавальненнем абжываюць прыбудовы (школа прыкметна павялічылася).

Бядой базавых сельскіх школ застаецца недахоп настаўнікаў. Не з'яўляецца выключэннем і Каленкавіцкая ўстанова: некатоорым з трынаццаці педагогаў даводзіцца выкладаць не толькі ўласны прадмет, але і сумежны. У гэтым плане, безумоўна, шчасціць гараджанам — ёсць і настаўнік музыкі, і выяўленчага мастацтва... Канешне, лепш за спецыяліста яго ўрок не правядзе ніхто, аднак (па вучэбным плане) "базавікі" не маюць магчымасці набіраць "чыстых" прадметнікаў. Вось і даводзіцца займацца самаадукацыяй, каб адукаваць належным чынам і вучняў. Нягледзячы на вялікую нагрузку каленкавіцкія настаўнікі сумленна робяць сваю справу, бо разумеюць, што хуткай дапамогі чакаць прыйдзецца доўга. Здараецца, і захварэць няма як: адсутнасць аднаго педагога можа даць збой усёй школе. Адным словам, хвароба — клопат і непрыемнасць не аднаго чалавека, а агульны.

Праблемы сельскіх школ, зразумела, нараджаюць новыя цяжкасці. Справіцца з імі — задача настаўнікаў. Разам з тым выпускнікі Каленкавіцкай базавай школы штогод радуюць выкладчыкаў сваімі поспехамі. Многія вучні працягваюць займацца апошнія два гады ў Вярховіцкай сярэдняй школе, многія медалісты якой — выхадцы якраз з Каленкавічаў. Значыць, школа сапраўды дае трывалыя веды хлопчыкам і дзяўчынкам.

Вялікую ролю ў жыцці кожнага дзіцяці адыгрывае сям'я. Але калі падлетак расце без належнай увагі бацькоў? Спазнаў, што значыць быць галодным? Таму настаўнікам часта даводзіцца пачынаць з выхавання мамы і таты, а не іх Дзімкі ці Лены... І часта — не безвынікова. Тым не менш без падтрымкі раённага аддзела адукацыі, сельсавета ці камісіі па справах непаўналетніх, бадай, абысціся цяжка.

На маё пытанне пра вольны час дзяцей Ігар Паўлавіч Панасюк пажартаваў: "Дзеці іншы раз плачуць ад празмернай занятасці. Як да гэтага ставяцца?" Мяркуйце самі: школа арандуе калгасную спартыўную залу, дзе акрамя заняткаў рэгулярна праводзяцца разнастайныя спаборніцтвы, адзначаюцца святы. Добра наладжана і работа гурткоў (настаўнікі скардзяцца, што хацелася б больш, аднак і так зрабілі ўсё магчымае), арганізуюцца спартыўныя кросы, тэматычныя вечарыны і, канешне, дыскатэкі для падлеткаў...

Існуе думка, што дрэнныя звычкі юнакі і дзяўчаты набываюць якраз пад покрывам цемры, падчас дыскатэк. Выкураная за вуглом школы цыгарэта ці распітая бутэлька гарэлкі для танцавальнага раунда часта і сапраўды аказваецца непрыкметнай для вока дзяжурных настаўнікаў. Алена Генадзьеўна Панасюк, намеснік дырэктара, запэўніла, што ў маленькім школьным калектыве, нібы ў сям'і, кантраляваць падлеткаў значна прасцей, таму процiпраўныя дзеянні з іх боку не назіраюцца. Напэўна, юнакі і дзяўчаты таксама разумеюць гэта, і залішнюю вольнасць сабе не дазваляюць.

Некалькі дзесяцігоддзяў таму дзіцячы рух у нашай краіне дзейнічаў толькі ў межах адзінай піянерскай арганізацыі. Роля непасрэдных органаў піянерскага самакіравання часта была зведзена да простага выканання рашэнняў. Пакідаючы ў гісторыі негатыўны вопыт параднай заарганізаванасці, нельга забываць і пра станоўчыя рысы амаль стогадовага дзіцячага руху, а менавіта: ідэі грамадска значных спраў, шэфскага і працоўнага клопату, зводных атрадаў і работы па месцы жыхарства, нарэшце, альтэрнатыўных праграм, арыентаваных на пэўны ўзрост.

Школьная піянерская арганізацыя для вучняў 5-8 класаў плануе сваю дзейнасць па трох напрамках: "Нашчадкі" — дапамога і падтрымка малодшых вучняў, догляд за брацкай магілай і шэфства над ветэранамі і састарэлымі ў рамках праграмы "Клопат". Школьнікі малодшых класаў, перш чым стаць піянерамі, вывучаюць побыт, гісторыю, традыцыі школы, краіны па чатырох напрамках (згодна з праграмай на кожную чвэрць).

Харчаванне школьнікаў з'яўляецца галоўным болем для многіх кіраўнікоў устаноў адукацыі. У Каленкавічах жа яно наладжана дастаткова добра. Грашовыя сродкі на харчаванне паступаюць з бюджэту (асноўная сума), з калгаса і ад бацькоў. Кожны дзень дзяжурны настаўнік занатоўвае ў спіс жадаючых падсілкавацца вучняў, робіць заказ у калгасную сталоўку і падчас вялікага перапынку (45 хвілін) дзеці арганізавана выходзяць са школы. Хлопчыкі і дзяўчынкі, якія жывуць недалёка ад установы, абедаюць дома. Шмат у чым школе дапамагаюць саманарыхтоўкі, зробленыя на калгасных палетках падчас вытворчай практыкі.

Беларускамоўная Каленкавіцкая базавая школа, здаецца, увабрала ў сябе ўсе традыцыі айчыннай адукацыі і выхавання. Яна і выглядае проста, прыгожа, годна. Школа вабіць сваімі сціплымі, інтэлігентнымі і працавітымі настаўнікамі, бо менавіта яны даюць ёй жыццё, робяць яе любай і дарагой сэрцу. І пакуль гэтыя людзі ёсць — нам за будучыню не страшна.

Вольга ДУБОВІК.

НА ЗДЫМКАХ: Ігар Паўлавіч Панасюк — дырэктар школы; выкладчыца беларускай мовы Лідзія Іванаўна Асапрылка вядзе ўрок у 6-м класе; настаўніца рускай мовы Ніна Мікалаеўна Міранюк, намеснік дырэктара; Саша Шчасюк са сваёй першай настаўніцай Вольгай Станіславаўнай Савіцкай; урок праводзіць Таццяна Уладзіміраўна Дзенісенка з вучнямі падрыхтоўчага класа; уважліва слухаюць сваю настаўніцу вучні 2-га класа.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Пункт гледжання

Літаратура павінна выхоўваць інтэлігентнасць

Па сваёй сутнасці праблемы, звязаныя з выкладаннем літаратуры — рускай, беларускай, замежнай, — аднолькавыя і для сярэдняй школы, і для універсітэтаў. Усе яны вынікаюць са стану цывілізацыі і яе ўзроўню развіцця.

Зараз імкліва расце колькасць мастацкіх твораў, з'яўляюцца і бліскучыя публіцыстычныя рэчы, і навукова-папулярныя, дзе ідзе размова пра душу, Бога і г.д. З другога боку, тыражы мастацкіх твораў невялікія, гэта ў савецкі час сярэдні тыраж быў, як правіла, не менш як 100 тысяч экзэмпляраў. Цяпер тыраж рэдка бывае больш як 20 тысяч. Студэнту часам цяжка знайсці тую кнігу, аб якой гаворыцца на лекцыі.

У той жа час узнікае праблема адбору твораў. Яна ўпіраецца ў крытэрыі ацэнкі. Калі ў школе для пазакласнага чытання спіс аўтараў прапаноўваецца праграмай, то ва універсітэце мы выходзім за рамкі праграмы, таму што выкарыстоўваем тыя творы, якіх няма ў продажы. Напрыклад, публікацыі ў часопісе "Иностранная литература" мінулага ці пазамінулага месяца. Крытэрыі ацэнкі літаратурнага твора — паняволі суб'ектыўныя, хоць параметры, на падставе якіх адбіраецца літаратура для чытання, можна вызначыць.

Праграмы па літаратуры былі ў значнай ступені палітызаваны. Многае было недаступным савецкаму чытачу, але не было і прымітыўнай, забаўляльнай камерцыйнай літаратуры, гэткага культурнага шырспажыву, ці "масавай літаратуры", аблегчанай, спрошчанай, якая друкуецца цяпер буйным тыражом. Але мы не былі знаёмыя і з творамі О.Хакслі, Д.Оруна, К.Льюіса, Д.Толкіена, А.Кёстлера і многімі іншымі. Некаторых замежных аўтараў бязлітасна крытыкавалі, але чытач зусім не ведаў твораў, што крытыкуюцца. Так, напрыклад, атрымалася са славутым Джэймсам Бондам, героем рамана Я.Флемінга, з раманам "Пэйтан-Плэйс" амерыканскай пісьменніцы Грэйс Мэтэліос, з творамі мадэрнісцкага характару. Калі надрукавалі ў нас раманы Флемінга, высветлілася не толькі старая ісціна, што "чорт не такі страшны, як яго малююць", але і ўзнікла пытанне, а чаму гэтыя самыя ідэолагі не натхнялі савецкіх пісьменнікаў на стварэнне "савецкага Джэймса Бонда". Бо ў энергічным, смелым, знаходлівым, прыгожым супершпіёне ўтрымлівалася магутная выхаваўчая энергія. Так, зразумела, у раманах Я.Флемінга няма мастацкіх вышынь, яны рашалі іншыя задачы. Па жанры гэтыя раманы з'яўляюцца па сутнасці пераліцаванымі рыцарскімі раманамі. Герой выратоўвае прыгожых дзяўчат, знішчае розных маньякаў, а нярэдка ратуе і ўсё чалавецтва.

Як падаваць цяпер літаратурны твор у школе і універсітэце — гэтае пытанне не можа быць вырашана адразу і назаўсёды. Набор метадычных прыёмаў павінен быць вялікім, але ў любым выпадку адыгрывае асобную ролю асоба выкладчыка. А выкладчык — у ідэале — павінен выконваць ролю святара, свецкага святара. Сур'ёзныя літаратурныя творы пісьменнікаў практычна ўсіх краін асвятляюць маральныя праблемы і не вельмі станоўча адносяцца да рацыянальнасці і разліку. І такія аўтары, як Д.Сэлінджэр, Д.Чывер, К.Льюіс, К.Кіці, Д.Стэйнбек шырока асвятляюць тэму маральнасці. Мараль не заўсёды патрабуе рацыянальнай матывацыі. Спагада, жаданне прыйсці на дапамогу, спачуванне пакрыўджаным — не маюць патрэбы ў матывацыі. І літаратура ў сваіх лепшых творах заўсёды спачувае людзям, пакрыўджаным лёсам.

Традыцыйнае літаратуразнаўства сцвярджае, што жыццё — само па сабе, літаратура — сама па сабе. Змешваць літаратуру і жыццё, на думку некаторых літаратуразнаўцаў, некарэктна, гэта грэх публіцыстычны, сацыялагічны, натуралістычны. Мадэрнізм імкнуўся ад сацыяльнага жыцця ўнутр чалавека. Аднак адыход ад свету з яго складанасцямі, праблемай выбару, неабходнасцю ўчынку — гэта і ёсць свайго роду жыццё.

Пры аналізе літаратурнага твора школьніка і студэнта можна ставіць на месца героя і заклікаць яго мадэліраваць свае паводзіны ў аналагічнай сітуацыі. Узяць, напрыклад, сітуацыю ў рамане С.Лема "Салярыс". Сутнасць сітуацыі — што схавана ў душы чалавека, якія ў ёй тунэлі, тупікі, як ён павядзе сябе ў экстрэмальнай сітуацыі? Важна ведаць сябе, ведаць свет і выбіраць тую стратэгію паводзін, якая была б высакароднай, узвышанай, далёкай ад глупства і жыццёвых драбніц.

Сучасныя тэндэнцыі развіцця літаратуры можна вызначыць словамі: "Які час — такія і песні". Нешта бярэцца з мінулага — гэта жанр гістарычнага рамана. Заглядваюць пісьменнікі і ў будучыню — гэта прэрагатыва навуковай фантастыкі. Сёння ствараюцца фантастычныя па духу творы, у якіх мадэліруюцца новыя міфалогіі, канструіруюцца цэлыя рэлігіі. Гэта творы Толкіена, К.Льюіса, Н.Перумава, У.ле Гуін. У гэтых чароўна-казачных апаведах Зло сутыкаецца з Дабром у чыстым выглядзе, як гэта і адбываецца ў міфалогіі. Культуралагічны аспект чароўна-казачнай фантастыкі яшчэ трэба аналізаваць, але традыцыйнае літаратуразнаўства тут відавочна бездапаможнае. Літаратура павінна выхоўваць мужнасць, сумленнасць, інтэлігентнасць. У антычнасці юнакоў прымушалі вывучаць Гамера. Можа, таму антычная культура пакінула нам столькі цудоўных вобразаў рэальных людзей.

А калі з твора ў твор пісьменнік "забівае" сваіх персанажаў, яны самі сябе забіваюць, прычым у стане духоўнага распаду, жаху перад жыццём і сітуацыяй, поўнай няздольнасцю на ўчынак? І робіцца гэта па-мастацку моцна, псіхалагічна пераканаўча! Але ці можна будаваць выхаванне маладога пакалення на пахавальным маршы?

У.Фолкнер сказаў у сваёй Нобелеўскай прамове: "Я адхіляю думку аб гібелі чалавека. Лёгка гаварыць аб тым, што Чалавек бессмяротны проста таму, што ён усё вытрымае. Я веру, што чалавек не проста выстаіць, ён пераможа. Абавязак пісьменніка, паэта — пісаць аб гэтым, дапамагчы чалавеку выстаяць, умацоўваючы чалавечыя сэрцы, напамінаючы аб мужнасці, сумленні, падзеі, гонары, спагадзе — аб тым, што складае вечную славу чалавецтва".

Станіслаў САЛАДОЎНІКАЎ,
дацэнт кафедры сусветнай літаратуры Беларускага універсітэта культуры,
Дзіна САЛАДОЎНІКАВА,
малодшы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага інстытута адукацыі.

Валеалагічная адукацыя

Усё — для шчасця дзяцей

НЯДАЎНА на базе Навасвержанскай сярэдняй школы адбылося выязное пасяджэнне савета аддзела адукацыі Стаўбцоўскага райвыканкама. На парадак дня вынесена пытанне "Актуальнасць і сучаснасць валеалагічнай адукацыі ў рэжыме работы агульнаадукацыйнай рэфармуемай школы".

Візітная картка Стаўбцоўскага раёна па пытаннях аховы і ўмацавання здароўя дзяцей і падлеткаў мае адметны змест і даволі стройную сістэму. На працягу пяці год раён актыўна працуе над праблемай "Ахова і ўмацаванне фізічнага і псіхічнага здароўя дзяцей на аснове навуковых пoглядаў і практычных напрацовак". Усе намаганні навучальных устаноў накіраваны на ўдасканаленне работы па ўмацаванні здароўя і развіцця асобы дзіцяці.

Шмат увагі надаецца гігіене, загартаванню, прафілактыцы шкодных звычак, здароваму ладу жыцця, арганізацыі рацыянальнага харчавання, працы і адпачынку, рэжыму дня, прафілактыцы захворванняў, выкарыстанню ведаў на практыцы.

У гэтым навучальным годзе ў школах раёна пачалі ствараццa валеалагічныя службы, якія працуюць па наступных напрамках: сварэннне банка даных і пашпартызацыя здароўя школьнікаў, маніторынг фізічнага развіцця, арганізацыя лекцый, семінараў і кансультацый урачоў, групавых і індывідуальных медыцынскіх абследаванняў, фарміраванне здаровага ладу жыцця. Актыўная работа вядзецца па стварэнні валеалагічных актываў, задача якіх заключаецца ў кантролі за правядзеннем фізкультхвілінак і гімнастыкі для дзяцей. У практыку работы школ па праграме "Валеалогія" актыўна ўкараняюцца Дні здароўя, спартыўныя святы, экскурсіі, турыстычныя паходы, медыцынскія агляды, псіхалагічныя гульні і трэнінгі.

У рамках праграмы "Здароўе" праходзяць акцыі "За здаровы лад жыцця", мэта якіх — прафілактыка курэння, наркаманіі, алкагалізму. У іх праграму ўключаны тэматычныя гутаркі, лекцыі, дыспуты, відэаўрокі, дзелавыя гульні, сустрэчы з работнікамі бальніцы ў міліцыі. У школах раёна практыкуецца правядзенне спецкурсаў "Здаровы лад жыцця", "Валеалогія". Апошні дапамагае займацца прафілактыкай захворванняў. На працягу года ў Навасвержанскай сярэдняй школе № 1, Заямнаўскай, Шашкоўскай, Засульскай школах дзейнічае семінар "Валеалагічнае суправаджэнне вучэбна-выхаваўчага працэсу".

Але працэс валеалагічнага выхавання і навучання будзе дзейсным толькі ў тым выпадку, калі закране мысліцельную і эмацыянальную сферу псіхікі чалавека, калі будзе ўспрымацца як асабістая перакананасць у неабходнасці змянення адносін да свайго здароўя. Школа павінна закладваць асновы валеалагічных ведаў у індывідуальных гутарках, класных гадзінах, лекцыях, семінарах, асобныя пытанні можна ўздымаць на ўроках біялогіі, хіміі, фізікі, фізкультуры, спецыяльнай медыцынскай падрыхтоўкі.

Раён мае цікавыя напрацоўкі па арганізацыі аздараўлення школьнікаў у летні перыяд, выпрацаваны новыя падыходы да арганізацыі збалансаванага харчавання школьнікаў з улікам узроставых груп. Ёсць упэўненасць, што створана сістэма па пераемнасці ў рабоце школ і дашкольных устаноў. У 6 школах раёна — Навасвержанскай, Засульскай, сярэдняй школе № 1, сярэдняй школе № 2, Шашкоўскай сярэдняй школе, Старасвержанскай — адкрыты класы з лячэбна-аздараўленчым ухілам, якія працуюць па праграме "Здаровы лад жыцця". Для гэтых класаў закуплены сіроп шыпоўніка, рэвіт, глюкоза, аскарбінавая кіслата. На працягу года для выхаванцаў вучэбна-трэніровачных груп клуба фізічнай падрыхтоўкі арганізуецца С-вітамінізацыя. У летні перыяд згодна даведзенага плана сабраны лекавыя травы і здадзены ў аптэкі. Многія школы атрымалі ўзамен вітаміны і зборы лекавых траў, якія па рэкамендацыі ўрачоў выкарыстоўваюцца для вітамінізацыі школьнікаў. У гэтым навучальным годзе ўстановы адукацыі працавалі над рэалізацыяй зместу фізкультурна-аздараўленчага комплексу "Алімпійскія надзеі", шырока выкарыстоўвалі ў працэсе фізічнага выхавання беларускія народныя гульні.

Асаблівае ўражанне пакідае наведанне Навасвержанскай школы. Тут ствараюцца аптымальныя ўмовы. Да паслуг дзяцей — лячэбна-аздараўленчы клас, фітабар, залы рытмікі, харэаграфіі, сталовая, спартыўная залы, душавыя, спартыўныя і гульнёвыя пляцоўкі, кабінет сацыяльна-псіхалагічнай рэабілітацыі. У школе выкарыстоўваюцца самыя розныя формы і метады выхавання, накіраваныя на актывізацыю рухальнай дзейнасці дзяцей. Педагагічны калектыў працуе пад дэвізам "Усё — для шчасця дзяцей", вывучае новыя тэхналогіі для стварэння камфорту кожнаму дзіцяці, прапагандуе аздараўленча-фізкультурную работу сярод бацькоў.

Удзельнікі пасяджэння савета азнаёміліся з сістэмай работы па праграме валеалогіі, аб якой расказала кіраўніцтва школы. Яны пабывалі ў фітабары на занятках рытмікі, змаглі азнаёміцца са станам фізкультурна-аздараўленчай і спартыўнай работы, наведаўшы шоу-праграму "Спорт-Сяброўства-Мір". Вопыт работы Навасвержанскай школы па пераходзе на валеалагічны рэжым адукацыі з'явіцца важным аспектам у вучэбна-выхаваўчым працэсе. Інавацыйныя формы і метады працы, якія практыкуюцца ў Навасвержанскай школе, садзейнічаюць асваенню новых падыходаў. Для кіраўнікоў школ гэта, хутчэй за ўсё, перспектыва да далейшай працы і разваг, якая адкрывае шырокую прастору для вырашэння многіх праблем.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ,
метадыст абласнога ІПК,
Уладзімір ТАЙНІКАЎ,
дырэктар абласнога Цэнтра па фізкультуры і спорту.

Спецыяльная адукацыя

Галоўнае — станоўчыя эмоцыі

Лагапедычная група для дзяцей з цяжкімі парушэннямі маўлення аднačасова з агульнаадукацыйнымі задачамі вырашае задачу карэкцыі агульнага недаразвіцця маўлення (АНМ). Пры АНМ парушэнні датычацца ўсіх бакоў мовы — фанетычнага, лексічнага, граматычнага. Можна адзначыць наступныя асаблівасці ў развіцці такіх дзяцей:

* няпоўная сфарміраванасць псіхічных функцый, цесна звязаных з маўленчай дзейнасцю (увага, памяць, слоўна-лагічнае мысленне);

* асаблівасці маторнай сферы (недаразвіццё артыкуляцыйнай, мімічнай, пальцавай маторыкі, наяўнасць некаторых дзяцей парушэнняў агульнай маторыкі);

* характаралагічныя асаблівасці па прычыне функцыянальных і арганічных паражэнняў цэнтральнай нервовай сістэмы ў той ці іншай ступені.

Гэтыя асаблівасці ў поўнай меры праяўляюцца і на занятках па карэкцыі парушэнняў мовы. Многія дашкольнікі не праяўляюць цікавасці да дзейнасці нават тады, калі работа поўнасцю пабудавана на гульні: адны хутка стамляюцца, страчваюць увагу і ўжо праз некалькі хвілін перастаюць успрымаць вучэбны матэрыял; другія, наадварот, сядзяць ціха, спакойна, але на прапанаваныя пытанні не адказваюць ці адказваюць наўздагад, заданні не ўспрымаюць; адны выяўляюць павышаную ўзбуджанасць, другія — вяласць, апатыю. Сустракаюцца таксама дзеці з навязлівым пачуццём страху, павышанай уражлівасцю.

Дабіцца поспеху ў карэкцыйнай і агульнаадукацыйнай рабоце з такімі дзецьмі вельмі складана. Мы вырашылі, што акрамя рашэння асноўных задач важна ўдзяляць належную ўвагу карэкцыі эмацыянальнай сферы дзяцей, выклікаць у дзяцей цікавасць і станоўчыя адносіны да заняткаў.

Мы распрацавалі перспектыўны план па развіцці гукавымаўлення ў старшай лагапедычнай групе і канспекты да кожных заняткаў. На кожных занятках прадугледжвалася карэкцыя ўсіх кампанентаў моўнай сістэмы (фанетыкі, лексікі, граматыкі, звязнага маўлення) і ўключаліся як элемент гульні практыкаванні на карэкцыю эмацыянальнай сферы дзяцей, а таксама на развіццё мімікі і жэстаў. Праводзячы заняткі, вялікую ўвагу надавалі стварэнню станоўчага настрою.

Мы распрацавалі практыкаванні, падрыхтавалі гульні, якія садзейнічаюць карэкцыі эмацыянальнай сферы дзяцей. Гэтыя гульні і практыкаванні ўключалі ў заняткі па гукавымаўленні, навучанні грамаце, развіцці вымаўлення, выкарыстоўвалі ў пазаўрочны час, а таксама на індывідуальных занятках з дзецьмі.

У сістэме нашай работы вялікае месца мы адвялі развіццю мімічнай мускулатуры, бо праяўленне эмоцый немагчыма без удзелу мімікі. Міміка — гэта рух мышцаў твару як праяўленне ўнутранага псіхічнага стану. Эмоцыя — душэўнае перажыванне, хваляванне, пачуццё, якое суправаджаецца якім-небудзь інстынктыўным рухам. Беднасць мімікі — ёсць мізэрнасць эмоцый, мізэрнасць эмоцый — беднасць мімікі.

У сілу свайго дэфекту ў многіх дзяцей-лагапатаў мімічная мускулатура развіта недастаткова, гэта не дае ім у поўную меру і адэкватна адчуць і выявіць свае эмоцыі.

Сваю работу па развіцці мімікі мы правodзілі ў два этапы. На першым этапе (мы яго ўмоўна назвалі этапам імітавання) вучылі дзяцей надаваць сваім тварам пэўны выраз, які паказваў педагог. Правільнасць выканання дзеці правяралі, гледзячы ў люстэрка. Заняткі праводзіліся як індывідуальна, так і па падгрупах (шматлікасць дзяцей у групе прыводзіць да хуткага рассейвання ўвагі). Наступны этап работы — этап актыўнага ўключэння дзіцяці ў працэс карэкцыі эмацыянальна-валявой сферы.

Вялікае месца ў гэтай рабоце мы адвялі гульні і гульневым сітуацыям, бо ў гульні дзеці набываюць навыкі сацыяльных паводзін. Гульня для дзіцяці — вельмі цікавая дзейнасць, якая закранае іх эмоцыі. Асабліва вялікае значэнне творчай сюжэтна-ролевай гульні і тэатралізаваных гульняў, якія патрабуюць ад дзіцяці эмацыянальнай выразнасці.

Для карэкцыі эмацыянальна-валявой сферы мы выкарыстоўваем таксама мастацкую літаратуру. Літаратура — багацейшая крыніца пачуццяў, і менавіта высокіх пачуццяў, спецыфічных для чалавека (маральных, інтэлектуальных, эстэтычных). Казка, напрыклад, для дзіцяці — гэта не проста выдумка, а асобая рэальнасць, своеасаблівы свет пачуццяў і эмоцый. Толькі ў казачнай форме дашкольнікі сутыкаюцца з такімі складанымі з'явамі, як жыццё і смерць, любоў і нянавісць, гнеў і спагада. Казачная форма ўяўленняў даступна разуменню дзіцяці, а пачуцці, маральны сэнс застаюцца сапраўднымі. Слухаючы казкі і іншыя мастацкія творы, дзеці глыбока спачуваюць персанажам, у іх паяўляецца ўнутраны імпульс да садзейнічання, дапамогі, абароны станоўчых герояў казак. Гэты імпульс з унутранага трэба перавесці ў знешні. А знешняе праяўленне эмоцый — гэта міміка і жэсты. У працэсе работы мы вучылі дзяцей не толькі суперажываць героям унутрана, але і знешне рэагаваць на розны эмацыянальны стан персанажаў.

З гэтай мэтай мы выкарыстоўвалі апераджальныя пытанні падчас чытання (Што адбудзецца зараз? Як вы думаеце, што будзе адчуваць герой казкі? Пакажыце, як ён будзе крыўдзіцца, здзіўляцца, баяцца і г.д.).

Галоўнае ў карэкцыі эмацыянальна-валявой сферы — гэта стварэнне ўмоў для актыўнай дзейнасці, каб пачуцці, перажытыя дзіцем у час чытання мастацкай літаратуры ці гульні, праяўляліся ў рэальнасці.

Сваю работу мы здзяйснялі на працягу двух гадоў, і такі падыход даў добрыя вынікі. На аснове аналізу дынамікі карэкцыі парушэнняў маўлення мы зрабілі высновы аб непасрэднай і цеснай узаемасувязі паміж станоўчым эмацыянальным станам і паспяховасцю карэкцыі маўлення ў дзяцей.

Алена ТАЛКАЧОВА,
старшы выкладчык кафедры педагогікі і псіхалогіі дашкольнага выхавання БрДУ.

На радасць дзятве

Пабудавалі велатрэк

Побач з сярэдняй школай № 55 сталіцы будаўнікі нядаўна ўзвялі велатрэк. Цяпер яго асвойваюць маленькія жыхары суседніх дамоў. А ў наступным навучальным годзе на базе школы плануюць арганізаваць спартыўны клас, так бы мовіць, робячы акцэнт на веласіпед. Для заняткаў мяркуецца набыць і веласіпеды.

Пра спартыўнае жыццё школы і бліжэйшыя планы расказалі выкладчыкі фізічнай культуры Таццяна Анцыповіч і Сяргей Ермаловіч.

— Наша школа вялікая, на ўрок фізічнай культуры прыходзяць адразу два класы, іншы раз праводзіць заняткі дапамагаюць студэнты. Каб у поўнай меры выкарыстаць адведзены час і выканаць праграму, выбіраем аптымальны варыянт. Напрыклад, адзін выкладчык займаецца з дзяўчынкамі, другі — з хлопчыкамі. Практыкуем арганізацыю спаборніцтваў паміж класамі. Вучні з задавальненнем гуляюць у валейбол, баскетбол, удзельнічаюць у спартыўным мнагаборстве. Сярод школ Ленінскага раёна ў мнагаборстве нашы вучні занялі другое месца.

Штомесяц ладзім спаборніцтвы для вучняў малодшых класаў. Яны з захапленнем удзельнічалі у гульні "Снайпер".

Рыхтуемся да правядзення ў школе дзён здароўя. Каманды ад кожнага класа прымуць удзел у розных конкурсах. Спаборніцтвы пройдуць у некалькі этапаў. Але балы для каманды будуць зарабляць і балельшчыкі. З'яднанасць калектыву, эмблема, дэвіз — усё будзе ўлічвацца.

З задавальненнем удзельнічаюць вучні ў турыстычных злётах. Такія мерапрыемствы не толькі яднаюць дзяцей. Тут вучні набываюць навыкі, якія спатрэбяцца ім у жыцці. Напрыклад, як паводзіць сябе ў лесе, на вадасховішчы, як хутка і рацыянальна арганізаваць харчаванне. На такіх спаборніцтвах вучні дэманструюць веды па геаграфіі, батаніцы.

Дзеці вельмі любяць футбол. Многія — удзельнікі конкурсу "Скураны мяч". Летась нашы вучні ў спаборніцтвах па міні-футболе занялі першае месца ў раёне.

Сяргей ЗАБАРОНЬКА,
студэнт БДУ.

Асобы

Народны камісар асветы

Сёння спаўняецца 120 год з дня нараджэння У.М.Ігнатоўскага, выдатнага грамадскага дзеяча і навукоўца

БОЛЬШ чым паўстагоддзя аб жыцці і дзейнасці У.М.Ігнатоўскага або зусім нічога не пісалі, або паказвалі яго ў негатыўным плане. Памятаю, пасля выхаду ў свет у лютым 1972 года ў часопісе "Полымя" майго артыкула "Першыя крокі", прысвечанага 50-годдзю Інстытута беларускай культуры, я сустрэў вядомага даследчыка гісторыі беларускага права, дацэнта БДУ Язэпа Юхо. "Прачытаў ваш артыкул, — сказаў Іосіф Аляксандравіч. — Увогуле цікавы, але чаму вы нічога не пішаце пра Некрашэвіча і Ігнатоўскага? Як можна пісаць аб Інбелкульце, нават не згадваючы іх?" Тады мне прыйшлося паведаміць І.А.Юхо, што ўсё гэта было ў рукапісе, але ў рэдакцыі часопіса палічылі гэтыя факты залішнімі.

Аўтару гэтых радкоў давялося азнаёміцца з асабістай справай прафесара БДУ У.М.Ігнатоўскага, якая захоўваецца ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь, сустрэцца з людзьмі, якія добра ведалі Усевалада Макаравіча, прааналізаваць многае з яго навуковай спадчыны. Маёй мэтай было акцэнтаваць увагу на невядомых і малавядомых старонках жыцця гэтага цікавага чалавека.

...Нягледзячы на плённыя вынікі дзейнасці Ігнатоўскага на пасадзе наркама земляробства, ён не адчуваў задавальнення ад сваёй працы, лічачы, што займае чужое месца, гэта значыць месца чалавека, які змог бы выканаць гэтую работу лепш. Гэта заўважылі кіраўнікі рэспублікі. І вось, нарэшце, у снежні 1920 года Усевалад Макаравіч прызначаецца наркамам асветы Савецкай Беларусі. Цяпер ён адчуваў, што новая пасада больш адпавядала яго асабістым схільнасцям, профілю адукацыі, арганізатарскім здольнасцям і ўзроўню прафесійнай кампетэнтнасці.

Праз некаторы час, да 1 чэрвеня 1922 года, па ініцыятыве Ігнатоўскага адбылася рэарганізацыя структуры наркамата, у аснову якой было пакладзена скасаванне цэнтраў і главкаў. Былі ліквідаваны адміністрацыйна-арганізацыйны і акадэмічны цэнтры і галоўныя ўпраўленні: сацыяльнага выхавання, прафесійна-тэхнічнай адукацыі. Замест скасаваных галоўных камітэтаў уведзены пасады інспектараў сацыяльнага выхавання, прафесійна-тэхнічнай адукацыі, навуковых устаноў, яўрэйскай і польскай культуры.

Цікава адзначыць, што апарат Наркама асветы пры рэарганізацыі быў скарочаны са 120 да 54 чалавек.

Новаму наркаму асветы давodзілася працаваць у вельмі складаных умовах. Народная адукацыя ў БССР знаходзілася ў цяжкім стане. За гады імперыялістычнай і грамадзянскай войнаў многія школы былі амаль разбураны, абсталяванне зрабілася непрыгодным. Падручнікаў амаль не было. Адчуваўся востры недахоп у сшытках і пісьмовых прыладах. Не было таксама і адзіных праграм.

У гэты час Усевалада Макаравіча і работнікаў Наркамата асветы можна было сустрэць у розных кутках нашай рэспублікі. Разам з мясцовымі партыйнымі і савецкімі органамі яны імкнуліся хутчэй вырашыць многія пытанні развіцця новай савецкай школы.

Нягледзячы на цяжкае эканамічнае становішча Савецкай Беларусі, колькасць школ хутка расла. Ужо ў 1921 годзе ў рэспубліцы налічвалася да 6 тысяч школ, у якіх навучалася каля 450 тысяч дзяцей, або 60 працэнтаў усіх дзяцей школьнага ўзросту, г.зн. значна больш, чым да рэвалюцыі. Працавала ў іх 10,8 тысячы настаўнікаў.

Важную ролю ў стварэнні новай школы, прыстасаванні яе да задач гаспадарчага і культурнага будаўніцтва ва ўмовах мірнага часу адыграла партыйная нарада па пытаннях народнай адукацыі, якая адбылася ў Маскве з 31 снежня 1920 да 4 студзеня 1921 года.

Народны камісарыят асветы БССР, кіруючыся рашэннем нарады і пастановай V з'езда Кампартыі Беларусі, 16 лютага зацвердзіў новую сістэму народнай адукацыі, асноўным звяном якой павінна была з'явіцца сямігадовая працоўная агульнаадукацыйная і політэхнічная школа з двума канцэнтрамі (3 і 4 гады). Дзевяцігадовыя школы належала рэарганізаваць у сямігодкі шляхам адкрыцця новых груп. Такая сістэма народнай адукацыі ў асноўным адпавядала ў той час задачам гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. Яна давала навучэнцам той аб'ём ведаў, які быў дастатковым для падрыхтоўкі масавых кадраў прамысловых рабочых і для працягвання навучання ў сярэдняй школе.

У выніку перабудовы са 122 поўных і няпоўных школ II ступені, якія існавалі на пачатак 1921 года, да канца года засталося толькі 27, а да вясны 1922 года агульнаадукацыйныя сярэднія школы ў Савецкай Беларусі і зусім зніклі.

Адной з важнейшых задач Наркамата асветы БССР Ігнатоўскі лічыў забеспячэнне школ настаўніцкімі кадрамі. Паколькі прафесійна падрыхтаваных кадраў не хапала, наркам асветы прапанаваў прыцягнуць да выкладання ў школах асоб, якія мелі толькі агульную або нават незакончаную сярэднюю адукацыю. У 1925-26 навучальным годзе настаўнікі з вышэйшай адукацыяй у школах рэспублікі складалі 13,3 працэнта, з сярэдняй — 60,8 працэнта.

Пры падтрымцы ЦК КП/б/Б і Урада рэспублікі Наркамат асветы заняўся падрыхтоўкай і правядзеннем настаўніцкіх канферэнцый і з'ездаў. Буйной падзеяй у жыцці Савецкай Беларусі стаў і Усебеларускі з'езд настаўнікаў, які праходзіў у Мінску 4-10 студзеня 1925 года. У яго рабоце ўдзельнічала 400 дэлегатаў, у тым ліку першыя настаўнікі рэспублікі.

Клапаціўся У.М.Ігнатоўскі і аб перападрыхтоўцы настаўнікаў. Яна вялася галоўным чынам праз сістэму курсаў, арганізаваных пры педагагічных навучальных установах і аддзелах народнай адукацыі ў буйных гарадах. Так, у часопісе "Веснік Народнага Камісарыята Асветы ССРБ" за кастрычнік 1921 года звяртаем увагу на наступныя радкі: "Наркамасветы прапанавана адчыніць рад кароткатэрміновых настаўніцкіх курсаў на летнія месяцы.

...Беларускія курсы адчыняюцца ў наступных пунктах: у г.Мозыры на 60 чал., у г.Бабруйску на 60 чал. і ў г.Барысаве на 60 чал.

...На Мазырскія педагагічныя Беларускія курсы Наркамасветы камандыруюцца т.т. Ігнатоўскі і Лёсік".

Толькі ў 1924 г. на кароткатэрміновых педагагічных курсах навучалася 1325 чалавек. У 1925 г. паўтарамесячныя курсы прайшлі больш як адна тысяча настаўнікаў, а ў 1926 г. — 75 працэнтаў усіх настаўнікаў.

З ІМЕМ Ігнатоўскага звязана і стварэнне вышэйшай школы і навучальных устаноў у Савецкай Беларусі. Шмат сіл і энергіі патраціў Усевалад Макаравіч на арганізацыю, станаўленне і развіццё Беларускага дзяржаўнага універсітэта. 11 ліпеня 1921 года, у гадавіну вызвалення Беларусі ад польскіх войск, у Мінскім дзяржаўным тэатры адбылося урачыстае адкрыццё Беларускага дзяржаўнага універсітэта. У 9 гадзін вечара пасля выканання "Інтэрнацыянала" ўрачысты сход быў адкрыты У.М.Ігнатоўскім. Першым вітаў калектыў універсітэта Старшыня Саўнаркама рэспублікі А.Р.Чарвякоў. Пасля яго выступіў наркам асветы Савецкай Беларусі Усевалад Макаравіч Ігнатоўскі. Прыводзім кароткі пераказ гэтай прамовы: "Многія з нас памятаюць, што год таму назад Мінск быў вызвалены ад польскіх паноў. Усе буржуазныя ўлады толькі і ведалі, што грабіць і душыць беларускіх рабочых і сялян. Савецкая ўлада імкнецца яго адукаваць, яна імкнецца аднавіць зруйнаваную краіну, і для гэтага адчыняе Беларускі дзяржаўны універсітэт. На універсітэце ляжыць вялікая задача даць магчымасць беларускаму работніку атрымаць вышэйшыя веды, каб аддаць іх роднаму краю.

Беларускі дзяржаўны універсітэт, адчыняючы дзверы ўсім рабочым і сялянам, ідзе ім насустрач, як класам, якія з'яўляюцца фундаментам нашага жыцця. І мы спадзяемся, што універсітэт, распаўсюджваючы веды, дасць нам моцную зброю для аховы нашага краю".

Як наркам асветы Ігнатоўскі аказваў вялікую дапамогу рэктару універсітэта У.І.Пічэту ў арганізацыі вучэбнага працэсу і забеспячэнні БДУ неабходным абсталяваннем. Усевалад Макаравіч быў членам праўлення БДУ, першым дэканам факультэта грамадскіх навук, першым дэканам педагагічнага факультэта, намеснікам рэктара Беларускага дзяржаўнага універсітэта. І ўсё гэта аднačасова з адказнейшай работай на пасадзе наркама асветы!

12 лютага 1926 года ЦВК і СНК БССР, прызнаючы важнасць дзейнасці Інбелкульта і прымаючы да ўвагі ўсё большы яе размах, пастанавілі вылучыць яго са складу Наркамата асветы і ператварыць у самастойную дзяржаўную ўстанову з непасрэдным падпарадкаваннем Савету Народных Камісараў. Згодна з пастановай ЦВК і СНК БССР Старшынёй Інбелкульта стаў Усевалад Макаравіч Ігнатоўскі.

Правадзейны член Інбелкульта, акадэмік АН БССР з 1928 года, Гаўрыла Іванавіч Гарэцкі ўспамінаў: "Прайшло больш шасці дзесяткаў гадоў з тых часоў, але я добра памятаю Усевалада Макаравіча Ігнатоўскага, мае сустрэчы з ім. Гэта быў таленавіты арганізатар навукі, вучоны маштабнага мыслення. У 1927-1930 гадах я працаваў дырэктарам Беларускага навукова-даследчага інстытута сельскай і лясной гаспадаркі імя У.І.Леніна пры СНК БССР. Я ведаў Ігнатоўскага як аўтара шматлікіх работ па гісторыі Беларусі. І мяне ўразілі яго веды ў розных галінах навукі, нястрымнае жаданне да ўсебаковага даследавання Беларусі, яе нетраў і лясоў, яе гісторыі і культуры, розных галін эканомікі. У той час ён ужо думаў не толькі аб сённяшнім дні, але і аб заўтрашнім, аб перспектывах развіцця навукі і культуры Савецкай Беларусі. Асабліва радаваўся Усевалад Макаравіч, калі ён сустракаў вясковых юнакоў і дзяўчат, якія праявілі здольнасць да навуковых даследаванняў. Па натуры ён быў добразычлівы, просты, даступны. Нягледзячы на вялікія цяжкасці, Інбелкульт і Беларуская Акадэмія навук пад кіраўніцтвам Ігнатоўскага зрабілі шмат карыснага і ўнеслі значны ўклад у развіццё навукі і культуры Савецкай Беларусі. Такія людзі не забываюцца. Мы павінны аб іх памятаць".

Зыходзячы з "задач сацыялістычнага будаўніцтва" і ўлічваючы патрэбы развіцця навукі, ЦВК і СНК БССР 13 кастрычніка 1928 года прынялі пастанову аб рэарганізацыі Інбелкульта ў Беларускую Акадэмію навук. 26 снежня 1928 года СНК рэспублікі зацвердзіў Статут БАН. У адпаведнасці са Статутам быў выбраны Прэзідыум Беларускай Акадэміі навук. Першым прэзідэнтам БАН стаў У.М.Ігнатоўскі. Ён жа быў выбраны правадзейным членам Беларускай Акадэміі навук у галіне гісторыі.

У кастрычніку 1930 года пленум ЦК КП(б)Б вывеў Ігнатоўскага са складу Бюро ЦК і ЦК КП(б)Б. У снежні гэтага года ён быў вызвалены з пасады прэзідэнта Акадэміі навук. У студзені 1931 года пастановай Прэзідыума і парткалегіі ЦКК КП/б/Б Усевалад Макаравіч быў выключаны з партыі як нацыянал-ухіліст. Яму прад'яўлялі цяжкія, несправядлівыя, ілжывыя абвінавачванні. 4 лютага 1931 года ён пакончыў жыццё самагубствам, а беларуская навука панесла, магчыма, першую і найвялікшую ў сваёй гісторыі страту.

Эмануіл ІОФЕ,
прафесар БДПУ імя М.Танка,
доктар гістарычных навук.

НА ЗДЫМКУ: выкладчыкі БДУ першых гадоў яго існавання (1922 г.). У.М.Ігнатоўскі сядзіць трэці справа.

Аб заканчэнні 2000 — 2001 навучальнага года і правядзенні пісьмовых экзаменаў у агульнаадукацыйных школах Рэспублікі Беларусь

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь паведамляе, што 2000/2001 навучальны год у падрыхтоўчых, I-IУ класах, вучэбныя заняткі ў У-XI(ХП) класах агульнаадукацыйных школ усіх тыпаў заканчваюцца 26 мая. У школах з эстэтычным ухілам заняткі ў IX і XI (ХП) класах заканчваюцца 19 мая.

Навучальны год у У–УШ і X класах заканчваецца пасля правядзення працоўнай і вытворчай практыкі (акрамя ўстаноў, размешчаных у зоне радыяцыйнага забруджвання) і вучэбна-палявых збораў (X клас).

З 1 па 14 чэрвеня ў IX класах і з 1 па 22 чэрвеня ў XI(ХП) класах агульнаадукацыйных школ усіх тыпаў праводзяцца выпускныя экзамены. Расклад экзаменаў вызначаецца школай з улікам адзіных па рэспубліцы тэрмінаў правядзення пісьмовых экзаменаў.

Пісьмовыя экзамены за курс базавай, сярэдняй школы ў 2000/2001 навучальным годзе праводзяцца ў наступныя тэрміны:

IX КЛАС

1 чэрвеня — беларуская мова ў агульнаадукацыйных, профільных класах і класах з паглыбленым вывучэннем беларускай мовы школ з беларускай і рускай мовамі навучання(пераказ), у класах тэхналагічнага профілю школ з беларускай і рускай мовамі навучання (дыктоўка).

1 чэрвеня — руская мова ў агульнаадукацыйных класах школ з беларускай і рускай мовамі навучання (пераказ).

4 чэрвеня — беларуская мова ў агульнаадукацыйных класах школ з беларускай і рускай мовамі навучання (пераказ).

4 чэрвеня — руская мова ў агульнаадукацыйных, профільных класах і класах з паглыбленым вывучэннем рускай мовы школ з беларускай і рускай мовамі навучання (пераказ), у класах тэхналагічнага профілю школ з беларускай і рускай мовамі навучання (дыктоўка).

8 чэрвеня — матэматыка ў агульнаадукацыйных класах і класах, у якіх выкарыстоўваліся эксперыментальныя вучэбныя дапаможнікі. а таксама ў профільных класах, дзе матэматыка вывучалася на павышаным узроўні.

14 чэрвеня — матэматыка ў агульнаадукацыйных класах і класах тэхналагічнага профілю, а таксама ў класах з паглыбленым вывучэннем матэматыкі.

XI (XII) КЛАС

2 чэрвеня — матэматыка ў агульнаадукацыйных класах і класах, у якіх выкарыстоўваліся эксперыментальныя вучэбныя дапаможнікі. а таксама ў профільных класах, дзе матэматыка вывучалася на павышаным узроўні.

5 чэрвеня — матэматыка ў агульнаадукацыйных класах, гуманітарных класах і класах тэхналагічнага профілю, а таксама ў класах з паглыбленым вывучэннем матэматыкі.

11 чэрвеня — беларуская мова ў агульнаадукацыйных , профільных класах і класах тэхналагічнага профілю школ з беларускай і рускай мовамі навучання (дыктоўка).

11 чэрвеня — беларуская мова ў класах з паглыбленым вывучэннем беларускай мовы (водгук).

11 чэрвеня — руская мова ў агульнаадукацыйных, профільных класах і класах тэхналагічнага профілю школ з беларускай і рускай мовамі навучання (дыктоўка).

15 чэрвеня — беларуская мова ў агульнаадукацыйных , профільных класах і класах тэхналагічнага профілю школ з беларускай і рускай мовамі навучання (дыктоўка).

15 чэрвеня — руская мова ў агульнаадукацыйных , профільных класах і класах тэхналагічнага профілю школ з беларускай і рускай мовамі навучання (дыктоўка).

15 чэрвеня — руская мова ў класах з паглыбленым вывучэннем рускай мовы (водгук).

22 чэрвеня — фізіка ва ўсіх тыпах школ.

Удакладняем наступнае:

– у XI (ХП) класах вучні здаюць у ліку абавязковых экзаменаў па выбары беларускую або рускую мову;

— вучні XI (ХП) класаў, якія не вывучалі беларускую літаратуру, замест абавязковага экзамена па беларускай літаратуры, здаюць экзамен па рускай літаратуры (вусна);

– у школах з ухіламі, паглыбленым вывучэннем прадметаў і профільных класах вучні XI (ХП) класаў здаюць пяць абавязковых экзаменаў (чатыры, вызначаныя Міністэрствам адукацыі, і адзін – з ліку прафілюючых прадметаў). Калі прафілюючы прадмет уваходзіць у лік абавязковых прадметаў для здачы экзаменаў, то вучні здаюць чатыры абавязковыя экзамены і два па выбары. Напрыклад, матэматыка для класаў фізіка-матэматычнага профілю ўваходзіць у лік абавязковых, таму вучань вызначае па выбары два прадметы;

– у школах з эстэтычным ухілам экзамены па прафілюючых прадметах у IX і XI (ХП) класах праводзяцца ў перыяд з 21 па 29 мая;

- у школах з паглыбленым вывучэннем замежнай мовы вусны экзамен па прафілюючай замежнай мове ў IX класе праводзіцца ў перыяд з 28 мая па 12 чэрвеня.

Сярод экзаменаў па выбары могуць быць беларуская мова (дыктоўка) для тых вучняў , якія ў якасці абавязковага экзамену выбралі рускую мову; руская мова (дыктоўка) для тых вучняў, хто ў якасці абавязковага экзамену выбраў беларускую мову; мова нацыянальнай меншасці (пісьмова), руская літаратура (вусна), другая замежная мова (вусна), гісторыя (вусна або абарона рэферата), чалавек і грамадства (вусна), геаграфія (вусна), біялогія (вусна), хімія (вусна), фізіка (вусна або пісьмова), астраномія (вусна), інфарматыка (вусна), сусветная мастацкая культура (вусна або абарона рэферата), працоўнае або прафесійнае навучанне.

Вучні XI(ХП) класаў агульнаадукацыйных школ, а таксама выпускнікі спецыяльных агульнаадукацыйных школ-інтэрнатаў, школ, спецыяльных класаў і класаў інтэграванага навучання, якія прайшлі курс прафесійнага навучання, могуць па сваім жаданні здаваць кваліфікацыйныя экзамены. Яны праводзяцца ў тэрміны, якія ўстанаўліваюцца адміністрацыяй школы (вучэбна-вытворчага камбіната, прафесійна-тэхнічнай навучальнай установы і інш.), але не пазней чым за два тыдні да пачатку экзаменаў па агульнаадукацыйных прадметах.

Здача кваліфікацыйнага экзамену ў школе (вучэбна-вытворчым камбінаце, прафесійна-тэхнічнай навучальнай установе і інш.) залічваецца як здача аднаго з экзаменаў па выбары незалежна ад таго, прысвойваецца адпаведная кваліфікацыя і атрымлівае вучань кваліфікацыйнае пасведчанне ці не.

Вучні, якія не здалі кваліфікацыйны экзамен ва ўстаноўленыя тэрміны, паўторна здаюць яго з 21 па 26 мая. Калі вучань не здаў кваліфікацыйны экзамен і паўторна, то ён здае ў школе ўсе экзамены па агульнаадукацыйных прадметах.

Пісьмовыя экзамены праводзяцца з выкарыстаннем радыё і тэлебачання або тэкстаў, падрыхтаваных Міністэрствам адукацыі. У асобных выпадках, калі выпускныя экзамены праводзяцца ў іншыя тэрміны (аздараўленне, санаторна-курортнае лячэнне, хвароба, пераезд на новае месца жыхарства, прызыў у армію і інш.), тэксты рыхтуюцца абласнымі, Мінскім гарадскім упраўленнямі адукацыі.

Пісьмовыя экзамены па беларускай і рускай мовах за курс сярэдняй школы з паглыбленым вывучэннем беларускай або рускай моў праводзяцца ў форме водгука на мастацкі твор. На напісанне работы адводзіцца чатыры астранамічныя гадзіны. Работа ацэньваецца дзвюма адзнакамі: у лічніку - за змест і моўнае афармленне, у назоўніку - за пісьменнасць. Першая адзнака выстаўляецца па беларускай або рускай літаратуры, другая – па беларускай або рускай мове. Гэтыя адзнакі неабходна ўлічваць пры выстаўленні выніковых адзнак па беларускай або рускай мовах і літаратуры.

Выпускнікі спецыяльных агульнаадукацыйных школ-інтэрнатаў, школ, спецыяльных класаў і класаў інтэграванага навучання для дзяцей са слабым слыхам, глухіх дзяцей, а таксама дзяцей з цяжкімі парушэннямі мовы здаюць:

– за курс базавай школы – 2 абавязковыя экзамены:

1 чэрвеня — **беларуская або руская мова (пісьмова);**

5 чэрвеня — **матэматыка (пісьмова);**

– за курс сярэдняй школы – 5 экзаменаў, з якіх два з'яўляюцца абавязковымі і тры – па выбары вучня. Абавязковымі з'яўляюцца экзамены па наступных прадметах:

1 чэрвеня — **матэматыка (пісьмова);**

8 чэрвеня — **беларуская або руская мова (пісьмова).**

Тэксты экзаменацыйных работ для гэтых навучальных устаноў па матэматыцы, беларускай і рускай мовах (пераказ або дыктант) для правядзення пісьмовых экзаменаў за курс базавай і сярэдняй школы дасылаюцца Міністэрствам адукацыі ў абласныя, Мінскае гарадское ўпраўленні адукацыі.

Сярод экзаменаў па выбары могуць быць прадметы, якія прадугледжаны для здачы экзаменаў па выбары ў сярэдніх агульнаадукацыйных школах. Пры здачы экзамену па інфарматыцы выпускнікамі, якія маюць парушэнні слыху, выкарыстоўваюцца білеты, распрацаваныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь для гэтай катэгорыі дзяцей. Экзамены па гісторыі, біялогіі, геаграфіі, беларускай літаратуры, рускай літаратуры, сусветнай мастацкай культуры могуць праводзіцца як у форме вуснага адказу, так і ў форме абароны рэферата.

Выпускнікі спецыяльных агульнаадукацыйных школ-інтэрнатаў, школ, спецыяльных класаў і класаў інтэграванага навучання для дзяцей з затрымкай псіхічнага развіцця здаюць пісьмовыя экзамены па матэматыцы, беларускай і рускай мовах за курс базавай школы па тэкстах, якія прапануюцца для класаў тэхналагічнага профілю. Экзамен па гісторыі Беларусі за курс базавай школы здаецца ў парадку, вызначаным Міністэрствам адукацыі для агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь.

Выпускнікі спецыяльных агульнаадукацыйных школ-інтэрнатаў, школ, спецыяльных класаў і класаў інтэграванага навучання для дзяцей з парушэннямі зроку, вынікамі поліяміэліту і цэрэбральнага паралічу здаюць выпускныя экзамены за курс базавай і сярэдняй школы ў парадку, вызначаным Міністэрствам адукацыі для агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь.

Асенія пісьмовыя экзамены для вучняў IX класаў усіх тыпаў школ праводзяцца:

20 жніўня — па беларускай мове;

22 жніўня — па рускай мове;

25 жніўня — па матэматыцы.

Асенія пісьмовыя экзамены для вучняў XI (ХП) класаў усіх тыпаў школ праводзяцца:

20 жніўня — па матэматыцы;

23 жніўня — па беларускай або рускай мове;

25 жніўня — па фізіцы.

Экзамен па беларускай мове за курс базавай школы з беларускай і рускай мовамі навучання будзе праводзіцца па "Зборніку экзаменацыйных матэрыялаў па беларускай мове за курс базавай школы (пераказы)", Мінск, выдавецтвы "Жаскон" і "Паліграфмаркет", 1998, 1999 і наступных гадоў выдання; у класах тэхналагічнага профілю – па экзаменацыйных зборніках 1995, 1996, 1997 гадоў выдання.

Для напісання экзаменацыйных работ па беларускай мове за курс сярэдняй школы (дыктант, водгук) будуць выкарыстоўвацца зборнікі 1999 і наступных гадоў выдання выдавецтва "Жаскон":

"Зборнік экзаменацыйных матэрыялаў па беларускай мове за курс сярэдняй школы (тэксты для водгукаў)";

"Зборнік экзаменацыйных матэрыялаў па беларускай мове за курс сярэдняй школы (дыктанты).

Экзамены па рускай мове як за курс базавай школы, так і за курс сярэдняй школы будуць праводзіцца па зборніках, выдадзеных у 2001 годзе выдавецтвам "Лексіс ":

"Сборник экзаменационных материалов по русскому языку за курс базовой школы";

"Сборник экзаменационных материалов по русскому языку за курс средней школы" .

Экзамен па матэматыцы за курс базавай школы з беларускай і рускай мовамі навучання праводзіцца па "Зборніках экзаменацыйных матэрыялаў па матэматыцы за курс базавай школы ", якія выдадзены у 2000, 2001 гадах выдавецтвам "Народная асвета", за курс сярэдняй школы – па "Зборніках экзаменацыйных матэрыялаў па матэматыцы за курс сярэдняй школы ," выдадзеных выдавецтвам "Жаскон" у 2001 годзе.

Пісьмовы экзамен па фізіцы за курс сярэдняй школы праводзіцца па

" Зборніках экзаменацыйных матэрыялаў па фізіцы за курс сярэдняй школы", выдадзеных у 1994, 1999 гадах выдавецтвам "Жаскон".

Навучальны год у IX і XI(ХП) класах заканчваецца пасля правядзення выпускных экзаменаў.

Работу па заканчэнні навучальнага года трэба праводзіць у адпаведнасці з "Правіламі атэстацыі, пераводу, арганізацыі экзаменаў і выпуску вучняў агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь", зацверджанымі загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь 25.10.1999 г. № 642 (Зборнік нарматыўных дакументаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь". Мінск, 1999, № 12), пісьмом Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 11.01.2000 г

.№ 06-13/08 "Аб атэстацыі выпускнікоў сярэдніх школ і ўзнагароджанні іх залатымі і сярэбранымі медалямі" (Зборнік нарматыўных дакументаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь". Мінск, 2000, № 5). У адпаведнасці з дадзеным пісьмом педагагічным калектывам базавых і сярэдніх школ, іншых навучальна-выхаваўчых устаноў, якія даюць агульную сярэднюю адукацыю, дазваляецца правесці ў 2000/2001 навучальным годзе выдачу выпускнікам IX класаў пасведчанняў аб базавай адукацыі з адзнакай, а таксама ўзнагароджанне выпускнікоў сярэдніх школ і ўказаных навучальна-выхаваўчых устаноў залатымі і сярэбранымі медалямі па раней дзеючых Правілах пераводу, арганізацыі экзаменаў і выпуску вучняў агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь.

Атэстацыя вучняў IX-XI класаў сярэдніх агульнаадукацыйных навучальных устаноў, якія ў бягучым навучальным годзе навучаліся ў ЗША ў рамках праграмы школьных абменаў, ажыццяўляецца ў адпаведнасці з пісьмом Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 06-13/507 ад 26.07.2000 г.

Г.Д.ДЫЛЯН,
намеснік міністра.

Дзіцячая творчасць

Студыя "Крынічка" развівае здольнасці

Студыя "Крынічка", створаная пры Дзяржынскім раённым Цэнтры дзіцячай творчасці ў 1985 годзе, з'яўляецца творчым аб'яднаннем гурткоў "Мастацкае вязанне шыдзлкам і пруткамі", "Макрамэ і саломка", "Вышыўка", "Мадэляванне адзення", "Беларускі сувенір" і "Мяккая цацка".

Кіраўнікі студыі ставяць перад сабой задачу эстэтычнага выхавання дзяцей: праз вывучэнне ўзораў народнай творчасці фарміраваць у выхаванцаў уменне разумець прыгажосць і мастацкую каштоўнасць твораў народнага прыкладнога мастацтва.

З самага пачатку свайго існавання студыя працуе адначасова на некалькіх накірунках дэкаратыўна-прыкладной творчасці. Працуючы па аўтарскіх праграмах, кіраўніца студыі Тацяна Іванаўна Уласава, студыйцы займаюцца макрамэ і пляценнем з саломкі, вязаннем шыдзлкам і апплікацыяй з саломкі, аздабленнем адзення і вышыўкай. Галоўнае, да чаго імкнецца Т.І.Уласава — каб дзеці змаглі займацца ў студыі, пачынаючы з 1-га па 11-ы класы, не паўтараючыся, а развіваючы свае здольнасці і набываючы новыя навыкі.

Вялікае месца ў дзейнасці студыі займае грамадска карысная праца. Студыйцы вырабляюць для гарадскіх дзіцячых садкоў лялькі для батлейкі і для лялечнага тэатра, калекцыі для фальклорнага ансамбля, афармляюць інтэр'еры. Раённы Цэнтр дзіцячай творчасці таксама аздоблены вырабамі выхаванцаў.

Пашыраючы сваю дзейнасць, студыя выконвае пэўную метадычную работу. Для выхавальнікаў дзіцячых садкоў горада праводзіліся семінары-практыкумы па тэмах "Макрамэ і саломка" і "Мяккая цацка". Кіраўнікі студыі і іх выхаванцы з'яўляюцца ўдзельнікамі метадычных аб'яднанняў педагогаў-пазашкольнікаў "Народныя рамёствы Беларусі", "Вышыванне агульнаадукацыйнага ўзроўню і дзіцячая творчасць".

Сістэматычна ўдзельнічае студыя "Крынічка" ў гарадскіх, раённых, абласных і рэспубліканскіх выстаўках і фестывалях дэкаратыўна-прыкладной творчасці. Гуртоўцы арганізоўваюць выставы, дзе прадстаўляюць побач з калектыўнымі і індывідуальныя аўтарскія работы, такія, як габелены "Лета", "Рускае поле", "Каляды кірмаш" Тацяны Вашкевіч, макрамэ "Макі" Наталлі Юшкевіч, панно "Юнацтва" Майі Дудко і іншыя. Выстаўкі-кірмашы дапамагаюць студыі на гарадскіх святах "Дзяржынскія зарніцы", "Дзяржынск — 850!".

Шмат выпускнікоў студыі звязалі сваё далейшае навучанне ў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах з дэкаратыўна-прыкладной творчасцю. Людміла Тарайковіч і Ала Швец скончылі Барысаўскае мастацкае вучылішча і зараз працуюць у Цэнтры творчасці кіраўнікамі гурткоў; Тацяна Валахновіч і Наталля Досіна займаюцца ў Баранавіцкім тэхналагічным тэхнікуме; Тацяна Безмен — у Мінскім. Андрэй Ляпешка пасля Мінскага мастацкага вучылішча працягвае сваё навучанне і працуе выхавальнікам у школе.

Запрашаюць студыйцы на вясёлыя забаўляльныя праграмы, на пасяджэнні клуба "Гаспадынька" і сваіх бацькоў, і аднакласнікаў. Тут яны не толькі добра адпачываюць, але і спаборнічаюць паміж сабой, дэманструюць свае творчыя і прафесійныя здольнасці. Кіраўнікі студыі "Крынічка" Тацяна Іванаўна Уласава і Ала Алегаўна Баласава турбуюцца аб тым, каб жыццё студыйцаў было змястоўным і разнастайным.

Асноўная мэта студыі — выхаванне ў дзяцей творчых здольнасцей і паступовае іх развіццё, а таксама выхаванне працавітасці і мэтанакіраванасці. Падарункі і сувеніры, вырабленыя рукамі студыйцаў, упрыгожваюць не адну кватэру, робяць прыгажэйшай не адну жанчыну нашага горада.

Тамара ШАЎЧЭНКА.
Дзяржынск.

Караліна Орсік упершыню ўзяла ў рукі скрыпку, калі ёй было сем гадоў. Ёй так спадабалася іграць на гэтым цудоўным інструменце, што яна не разлучаецца са скрыпкай і па сённяшні дзень. У Дзятлаўскай музычнай школе яна асвойвае ўсё новыя творы, удасканальвае сваё майстэрства. У 1999 годзе на рэспубліканскім конкурсе юных музыкантаў Караліна заняла трэцяе месца, а ў мінулым годзе на абласным конкурсе заняла першае месца. Караліна вучыцца зараз у сёмым класе сярэдняй школы № 1 Дзятлава.

НА ЗДЫМКУ: Караліна Орсік з выкладчыцай музычнай школы Аксанай Васільеўнай Шэінай.

Фота Наталлі АБЛАЖЭЙ, БЕЛТА.

Факультатыў здароўя

Курэнне — праблема сацыяльная

На сённяшні дзень існуе мноства навуковых звестак і доказаў таго, што курэнне з'яўляецца прычынай развіцця сур'ёзных хранічных захворванняў, якія прыводзяць да ранняй інваліднасці і смяротнасці. Паводле даследаванняў спецыялістаў, уздзеянне тытунёвага дыму на тых, хто не курыць, павышае рызыку развіцця раку лёгкіх, ішэмічнай хваробы сэрца, рэспіраторных захворванняў. Нягледзячы на гэта, курэнне сёння шырока распаўсюджана ў нашай краіне і, на жаль, не мае тэндэнцыі да зніжэння — 45 — 47 працэнтаў дарослага насельніцтва рэспублікі кураць, павялічваецца колькасць курцоў сярод жанчын і дзяцей.

У існуючай сітуацыі, на фоне павелічэння хранічных захворванняў, фактарам рызыкі якіх з'яўляецца курэнне, у рэспубліцы шырока распаўсюджана рэклама гандлёвых марак тытунёвых вырабаў, тытунёвыя кампаніі актыўна наладжваюць акцыі па стымуляванні продажу тытунёвай прадукцыі, паўсюдна выкарыстоўваюцца сродкі "малой інфармацыі" — лістоўкі, поліэтыленавыя пакеты, элементы афармлення гандлёвых кропак, тавары шырокага спажывання з сімволікай ці назвамі тытунёвых вырабаў і г.д. Рэклама і агрэсіўны маркетынг тытунёвых кампаній аказваюць інфармацыйны ціск на насельніцтва, асабліва на моладзь, садзейнічаюць распаўсюджванню курэння, прыцягваючы ўвагу і цікавасць да спажывання тытуню.

У сувязі з гэтым, а таксама ў адпаведнасці з Пратаколам даручэнняў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Р.Лукашэнкі, дадзеных на нарадзе па пытанні стану і перспектыў развіцця сістэмы аховы здароўя, Міністэрствам аховы здароўя распрацаваны праект Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "Аб абмежаванні адмоўнага ўздзеяння тытунекурэння". Цяпер завяршаецца этап яго ўзгаднення з зацікаўленымі міністэрствамі, камітэтамі, аблвыканкамамі, уносяцца неабходныя папраўкі і карэктывы.

Для абароны здароўя насельніцтва ад рэкламна-прапагандысцкіх дзеянняў тытунёвай прамысловасці прапанаваны праект Указа прадугледжвае забарону на ўсе віды рэкламы гандлёвых марак тытунёвых вырабаў, забарону на спансіраванне тытунёвымі кампаніямі розных мерапрыемстваў і праграм, арганізацыю акцый па стымуляванні продажу, а таксама забарону на выкарыстанне іншых тавараў і паслуг для рэкламы тытунёвых гандлёвых марак.

Акрамя таго, праектам Указа забараняецца курэнне ва ўсіх грамадскіх месцах, што дасць магчымасць звесці да мінімуму рызыку пасіўнага курэння і абараніць правы тых, хто не курыць, на свабоднае ад тытунёвага дыму навакольнае асяроддзе. Такая забарона зробіць ужыванне тытуню сацыяльна непрымальным, што ў многім дапаможа ўтрымаць моладзь ад курэння і падтрымае рашучасць жадаючых кінуць курыць — адмовіцца ад згубнай звычкі.

З пункту гледжання захавання і ўмацавання здароўя людзей, надзвычай важна забяспечыць такое становішча, калі значна менш даступным стане ўвесь пералік тытунёвай прадукцыі. Для гэтага ўведзена забарона продажу тытунёвых вырабаў ва ўстановах аховы здароўя, культуры, фізкультурна-аздараўленчых аб'ектаў, забарону паштучнай рэалізацыі цыгарэт, забарону на бясплатнае распаўсюджванне ўзораў тытунёвых вырабаў.

Акрамя таго, для дасягнення поспеху ў барацьбе з курэннем у праекце запланаваны распрацоўка і ўкараненне антытытунёвых адукацыйных праграм для дзяцей і моладзі, стварэнне антынікатынавага прэсінгу ў сродках масавай інфармацыі, тэлеэфіры і на вуліцах гарадоў, публікацыя і трансляцыя прапагандысцкіх матэрыялаў аб шкодзе курэння, рэалізацыя комплексу мер па аказанні дапамогі курцам у адмаўленні ад ужывання тытуню.

Міністэрства аховы здароўя, якое ініцыіруе распрацоўку гэтага праекта, рэалізуе пастаўленыя мэты і задачы на аснове асабістага прыкладу. Так, загадам міністра аховы здароўя з 1 студзеня 2001 года забаронена курэнне ва ўсіх установах аховы здароўя як для персаналу, так і для ўсіх іншых асоб.

Такім чынам, прадугледжаныя і запланаваныя праектам Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеянні дадуць магчымасць прадухіліць катастрафічнае распаўсюджванне курэння і звязаныя з ім негатыўныя наступствы для здароўя людзей.

Валерый ФІЛОНАЎ,
намеснік міністра аховы здароўя.

Служба 01 папярэджвае

Жыццё біла крыніцай

З кожным годам у Мінску здараецца ўсё больш і больш пажараў. Гэта можна патлумачыць і павелічэннем насельніцтва сталіцы. Але чым жа патлумачыць той факт, што з кожным годам павялічваецца колькасць людзей, якія падчас пажару знаходзіліся ў стане алкагольнага ап'янення і загінулі?

Мяркуйце самі. За тры месяцы гэтага года на пажарах у Мінску загінулі 24 чалавекі, 22 з іх былі ў стане алкагольнага ап'янення.

Пажар, у выніку якога адзін чалавек загінуў, а яшчэ адзін атрымаў траўмы, здарыўся ў трохпакаёвай кватэры на першым паверсе пяціпавярховага дома па вуліцы Убарэвіча. Наступствы маглі быць больш сур'ёзнымі, калі б пажар быў заўважаны крыху пазней. У кватэры на момант здарэння знаходзіліся муж і жонка і іх трохгадовы ўнук. Бабуля вечарам вярнулася пад чаркай, а дзядуля — інвалід I групы — прыняў дозу "снатворнага" дома. Калі ляглі спаць, "снатворнае" падзейнічала значна раней, чым паспела сатлець чарговая дзядуліна цыгарэта... Дыму і смуроду ніхто з суседзяў не адчуў, бо ўсе вокны кватэры былі зачынены. Нядобрае заўважылі стораж аўтастаянкі пад вокнамі дома і сусед, які паркаваў там машыну. Да прыбыцця прафесійнай дапамогі мужчыны паспелі затушыць ложак, знайсці і вынесці з моцна задымленай кватэры дзіця. Урачы хуткай дапамогі канстатавалі смерць гаспадара кватэры, гаспадыню і дзіця шпіталізавалі. Хлопчык не пацярпеў, а вось у яго бабулі — глыбокія апёкі галёнак. Пазней ёй была зроблена аперацыя — ампутавалі пальцы ног.

У двухпакаёвай кватэры аднаго з пяціпавярховых дамоў па вуліцы Харкаўскай здарыўся пажар, віноўнік якога цудам застаўся жывы. Раніцай 37-гадовы галава сям'і выправіў жонку на работу, дзяцей — у сад, а сам вырашыў правесці законны выхадны дзень "па ўсіх правілах". Першым пунктам яго праграмы адпачынку было зняць стрэс, стомленасць, але не ў рускай лазні лёгкай парай, а прадукцыяй віна-гарэлачных заводаў... Справа скончылася тым, што мужчына заснуў на канапе з цыгарэтай. Калі абіўка канапы пачала тлець, стала цяжка дыхаць, руку прыпякло, ён, як лунацік, не прасынаючыся, перайшоў у другі пакой... Суседзі, калі заўважылі дым з акна новых жыльцоў (маладая сям'я нядаўна атрымала гэтую кватэру і нават яшчэ толкам уладкавацца не паспела на новым месцы), пачалі званіць у дзверы — ніхто не адчыняе. Тады яны патэлефанавалі па "01" і ўзламалі дзверы, потым пачалі тушыць канапу. Праз некалькі хвілін пажарныя знайшлі гаспадара кватэры, які мірна спаў у суседнім пакоі за шчыльна зачыненымі дзвярыма. Спыніць "сон выхаднога дня" аказалася справай нялёгкай. Вынеслі чалавека з дыму на пляцоўку — спіць, затушылі агонь, праветрылі кватэру, прынеслі назад — спіць, нават "класічны" сродак працвярэжвання — халодны душ, і той не дапамог. Моцным бывае часам сон "стомленага" чалавека...

Весела жылі і жыхары трохпакаёвай кватэры на першым паверсе аднаго з дамоў па вуліцы Ташкенцкай. Сям'я — 81-гадовая бабуля, яе 56-гадовая дачка і 32-гадовы ўнук — мела ў пад'ездзе вельмі адмоўную рэпутацыю. Дзверы прытона заўсёды радасна адчыняліся перад аматарамі выпіць. Жыццё, адным словам, біла крыніцай. Прычым біла, у канчатковым выніку, суседзяў. Неаднаразова яны вымушаны былі выклікаць міліцыю і па меншай меры двойчы — пажарных. Неяк раніцай суседзі паведамілі па нумары "01", што лесвічная пляцоўка зацягнута дымам. Ачаг, як можна здагадацца, аказаўся менавіта ў названай кватэры. Бабулька змагла выйсці з задымленага памяшкання, але замест выхаду пайшла па лесвіцы ўверх, дзе ад дыму страціла прытомнасць. Пажарныя знайшлі яе на лесвічным пралёце паміж першым і другім паверхамі. Яе дачка ад чаднага газу знаходзілася ў стане непрытомнасці ў кватэры. Пажарным давялося эвакуіраваць яшчэ сем чалавек з пад'езда. Асабліва хвалявы стан дзвюх дзяўчынак-сясцёр. Адна з іх спрабавала з пятага паверха прайсці скрозь дым. Не атрымалася. Дыягназ той жа — атручанне чадным газам. Не "прабіў" дым толькі дваіх мужчын з кватэры-прытона: унука і госця гаспадыні...

Словы "загаранне пасцельных рэчаў, прычына — неасцярожнасць пры курэнні ў нецвярозым стане" сустракаюцца ў сутачных зводках вельмі часта. Але каб пасцельныя рэчы загарэліся ў дзіцячым ложку — з'ява рэдкая. Гэтая неардынарная падзея адбылася ў кватэры на першым паверсе пяціпавярховага дома па вуліцы Убарэвіча вечарам. Пяцігадовае дзіця тут ні пры чым, курыць, на шчасце, яшчэ не навучылася. Вінаватае ў здарэнні "дзіця" больш старэйшае, гадоў якому — за 20. У той вечар гаспадары прымалі гасцей на кухні. Чарка-другая, і гутарка станавілася ўсё больш ажыўленай. Праз некаторы час ніхто з удзельнікаў застолля і не заўважыў, як адзін з гасцей накіраваўся адпачыць у пакой. Там на канапе пакурыў дый звыкла, не гледзячы, "стрэльнуў" акуркам. Той, як на грэх, трапіў прама ў дзіцячы ложак, які па прызначэнні ўжо не выкарыстоўвалі, але яшчэ не вынеслі з кватэры і складвалі ў яго бялізну, адзенне і г.д. Калі пакой пачаў запаўняцца дымам, госць вырашыў ціхенька "змыцца". З ім пажарныя-ратаўнікі, якія прыбылі па выкліку суседзяў, сутыкнуліся каля ўваходу ў дом. Ён жа кінуўся за вугал, і толькі яго і бачылі... А вясёлая кампанія на кухні смуроду нават і не адчула. Для іх з'яўленне людзей у баявым адзенні стала сапраўдным сюрпрызам. Калі загаранне было ліквідавана, гаспадыня, якая знаходзілася ў стане вельмі моцнага падпіцця, каб хутчэй пазбавіцца ад надакучлівых змагароў з агнём, настойліва паўтарала: "Не вінаватыя мы... петарду нам у акно закінулі". Праўда, крыху пазней, калі на месца здарэння прыбыла здымачная брыгада тэлепраграмы "Зона X", яе версія прычыны пажару некалькі трансфарміравалася.

Наталля ЯРМОЛА,
інспектар пажарнай службы Партызанскага раёна Мінска.

Спорт

Яны сталі пераможцамі

У Мінску два тыдні праходзіў жаночы шахматны чэмпіянат вышэйшай лігі Беларусі. У ім прынялі ўдзел 13 спартсменак. Пераможцай 45 чэмпіянату краіны нечакана стала малады трэнер, педагог Палаца моладзі, кандыдат у майстры спорту Ірына Цяценькіна, якая пацясніла міжнародных гросмайстраў і знакамітых майстроў. Пры гэтым выпускніца БДУ І.Цяценькіна набрала 9 ачкоў з 12 магчымых і на паўтара ачка перавыканала норму міжнароднага майстра. Разам з залатым медалём яна заваявала права прадстаўляць Беларусь на чэмпіянаце Еўропы ў Польшчы.

"Серабро" і "бронза" дасталіся міжнародным гросмайстрам — мінчанцы Іне Раманавай (8,5 ачка) і Генрыеце Лагвілаве з Баранавічаў (8 ачкоў).

Вільям АСТРЫНСКІ.

Парады для тых, хто хоча пахудзець

Вясной мы з трывогай выяўляем, што за зіму набралі лішнія кілаграмы, і кідаемся на пошукі цудатворнай дыеты і спадзяёмся пахудзець.

Якая ж вага лічыцца нармальнай? Такая, пры якой чалавек добра адчувае сябе фізічна і псіхічна, сцвярджаюць спецыялісты ў галіне рацыянальнага харчавання. Вага — паняцце індывідуальнае. Лішнія два кілаграмы ў 40 ці 55 гадоў разгладжваюць маршчыны, асвяжаюць твар, а дзесяць ужо могуць састарыць на дзесятак гадоў.

"Пахудзенне пачынаецца з галавы", — лічаць спецыялісты. З гэтым нельга не пагадзіцца. Прыведзеныя ніжэй парады адрасаваны тым, хто не хоча кансультавацца з урачом, губляць час на падлік калорый і ўзважванне порцый. Скінуць ад двух да пяці кілаграмаў можна, калі прытрымлівацца наступных правілаў:

* праз кожныя 3-4 глыткі адкладвайце лыжку, відэлец і нож, робячы невялікую паўзу і павольна перажоўваючы ежу;
* кладзіце ежу ў маленькія талеркі;
* гатуйце без тлушчу;
* купляйце прадукты на сыты страўнік: так лягчэй пазбавіцца спакусы;
* не прыступайце да дыеты адначасова з поўным ці частковым адмаўленнем ад курэння. Падумайце, што для вас галоўнае, і адкладзіце менш важнае на будучае;
* ешце павольна, адчуваючы смак ежы;
* рыба, нават тлустая, менш каларыйная, чым мяса, не выключаючы курынага філе;
* аддавайце перавагу замарожанай рыбе;
* ужывайце чэрствы хлеб — ён паляпшае страваванне і паніжае апетыт;
* прымайце ежу невялікімі порцыямі.

Захоўваючы дыету, кожны дзень прымайце вітаміны. Гэта кампенсуе недаяданне. З гэтай жа мэтай старайцеся рабіць меню разнастайным, памятаючы, што:

* вітаміны B_1, B_2, B_6 утрымліваюцца ў яйках, садавіне, рыбе;
* вітамін B_9 — у шпінаце, каляровай капусце, зялёнай струковай фасолі;
* вітамін Д — у яйках і малацэ;
* вітамін Е — у свежай агародніне.

Усё ў вашых руках. Будзьце цярплівымі і настойлівымі. Вынік абавязкова будзе.

Падрыхтавала Аліна ЯНКОЎСКАЯ.

Праграма тэлеперадач

ПЯТНІЦА, 20 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 17.45, 23.25 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.00 "Самазванцы".
9.15 "Тайны свет Алекс Мак".
9.45 Прэм'ер-парад.
10.15 "Эксгумацыя нянавісці". Курапаты: пункт погляду.
11.10 "Усе мае дзеці".
12.05 Мода "Вясна—лета 2001 года" ў праграме "Новая калекцыя".
12.30 Арсенал. Праграма пра армію.
13.10 "Замах на ГОЭЛРО". 2-я серыя.
14.40 Дак. серыял "Скарбы сусветнай культуры". (Германія).
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі".
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.00 5x5. Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
16.55 "Усе мае дзеці".
18.00 Футбол. Чэмпіянат Беларусі. "Шахцёр" — "Дынама". (Мінск). 2-гі тайм. Трансляцыя з Салігорска.
18.55 "Свет і мы".
19.15 Зона Ікс.
19.25 Н. Селязнёва і Л. Прыгуноў у кінакамедыі "Саша-Сашачка".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
22.00 "Самазванцы".
22.55 Каралеўскае паляванне.
23.40 Міжнародны Французскі Канал прадстаўляе: "Музычная праграма для моладзі". Выпуск 7-ы.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.05 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 "Парыжскі антыквар".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.40 Гісторыя аднаго шэдэўра.
14.20 Фантастычны фільм "Чорная дзірка".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "З лёгкай парай!".
18.00 Выратавальнікі. Экстраны выклік.
18.30 Смачныя гісторыі.
18.40 Поле цудаў.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.55 Трылер "Сведка".
23.20 Дэтэктыў "Дзік Трэйсі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.15 Фільм "Ашыйнікі для ваўкоў" з цыкла "Марш Турэцкага".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Блуканне па пакутах".
18.00 "Камісар Рэкс".
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 Тэлегульня "Ідэальны мужчына".
20.55 Баявік "... па мянушцы "Звер".
22.40 Камедыя "Дзіця да лістапада".
0.40 Дзяжурная часць.
0.50 Фільм-намінант "Нікі". "Асоба каўказскай нацыянальнасці".
1.15 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Снягі Кіліманджара". Маст. фільм.
9.35 "Лёшкін луг". Дак. фільм. 4-я серыя.
10.35 "Шэрлак Холмс і даліна страху".
11.30 Навіны культуры.
11.40 "Пастух". Спектакль.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Разам з Фафалем.
14.00 Тэлеэнцыклапедыя.
14.15 Мультфільмы.
15.00 Навіны.
15.10 "Востраў-матылёк".
15.35 "Шэрлак Холмс і даліна страху".
16.25 П. Чайкоўскі. Варыяцыі на тэму ракако.
16.45 Правінцыяльныя музеі.
17.10 Вуліца майго дзяцінства.
17.30 Навіны культуры.
17.40 Сенсацыя! Сенсацыя? Сенсацыя...
18.05 "Майстры Вялікага тэатра". 18.40 "Пра тэатр і не толькі...".
19.20 Вячэрняя казка.
19.30 Навіны культуры.
19.50 "Жыццё прайшло". Дак. фільм.
20.25 Пасля навін...
20.45 "Вечары з Веранікай Долінай". 21.10 Фільм "Восеньская казка".
23.00 Навіны культуры.

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.20 Крымінал.
5.35, 7.40 Карданны вал.
5.50, 7.20 У запас.
6.35 У друк.
6.50 Тушыце святло.
7.50 Гадзіна быка.
7.55 "Дасье дэтэктыва Дуброўскага".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 "Каханне і тайны Сансет Біч".
10.25 Фільм пра фільм. "Пустэльнік".
11.25 Камедыя "Сільва".
13.30 Стары тэлевізар.
14.30 "Вуліца Сезам".
15.55 "Страсць".
16.55 "Паліцэйская акадэмія".
18.35 "Глас народа".
20.05 "О, шчаслівчык!".
21.50 Тушыце святло.
22.05 Прафесія — рэпарцёр.
22.25 Фільм "Забойца з чырвонай стужкай".
0.20 "За мяжой магчымага".

СТБ

6.00 "Ікс-мен".
6.30 "Шкадлівы сабака".
7.00 "Сімпсаны".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Баявік "Аперацыя "Залаты Феннікс".
10.35 Інфармацыйна-аналітычная праграма "Як жыццё?".
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Камедыя "Янкі з Канектыкута пры двары караля Артура".
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падкіднога".
16.00 "Ікс-мен".
16.30 "Шкадлівы сабака".
17.00 "Дарма і Грэг".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 "Раузан". Тэленавела.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Мэш".
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падкіднога".
22.05 "Чарнобыль. Асуджаная АЭС". Дак. фільм.
22.45 Камедыя "Рускі цуд".
0.35 Навіны СНД.
0.50 Камедыя "Янкі з Канектыкута пры двары караля Артура".

СУБОТА, 21 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.25 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.00 "Самазванцы".
9.10 "Тайны свет Алекс Мак".
9.35 Здароўе. Тэлечасопіс.
10.05 Каралеўскае паляванне.
10.30 "Абертоны. Партрэт Клода Дэбюсі".
11.15 "Усе мае дзеці".
12.10 Ток-шоу "Будні". Свабодныя сродкі насельніцтва.
13.10 "Замах на ГОЭЛРО". 3-я серыя.
14.25 Дак. серыял "Скарбы сусветнай культуры". (Германія).
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі".
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 "5x5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Усе мае дзеці".
18.20 Палітычныя дыялогі.
18.45 Зона Ікс.
19.00 "Жулі Ляско".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.50 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
22.10 "Самазванцы".
23.05 Вячэрні экспрэс.
23.50 Начны сеанс. К. Дэнёў і Ж. Дэпардзьё ў эратычнай драме рэжысёра Л. Каракса "Пола Ікс".

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00, 17.00 Навіны.
7.15 Праграма "100%".
7.40 Мультсеанс "Замак ілгуноў".
7.55 Камедыя "Альф".
8.25 Іграй, гармонік любы!
9.10 Смак.
9.30 "Смехапанарама".
10.10 Фільм "Незнаёмы наследнік".
11.50 Міхаіл Пугаўкін. Селянін.
12.50 "Ералаш".
13.00 Здароўе.
13.40 Гісторыя аднаго шэдэўра.
14.10 "Кітайскі гарадавы".
15.10 "Усё пра Мікі Маўса". 15.35 "Каб памяталі". Алег Барысаў.
16.15 У свеце жывёл.
17.20 Легенда стагоддзя: "АББА".
18.30 Дэтэктыў "Рэквіем для падаючай зоркі".
20.00 Час. 20.40 Фільм "Казырны туз".
23.00 Песня года. Красавік.
0.40 "Гісторыя аднаго злачынства".

РАСІЯ

6.30 Дыялогі аб рыбалцы.
6.55 Музычная казка "Залатое кураня".
8.10 Залаты ключ.
8.30 "Тэлепузікі".
9.00 Добрай раніцы краіна.
9.50 "Сто да аднаго".
10.35 Сам сабе рэжысёр.
11.05 "Каламбур".
11.35 Пошта РТР.
12.00 Маст. фільм "Згублены свет. Ненатуральны адбор".
13.00 Весткі.
13.20 Фільм "Мая любоў".
14.50 "Том і Джэры".
15.00 "Прэс-клуб".
15.45 "Міжнародная панарама".
16.30 "Нацыянальны даход".
17.00 Мая сям'я. "Выпадковыя сувязі".
17.55 Аншлаг.
19.00 "Весткі" ў суботу.
19.50 "Гарадок".
20.30 Фільм "Вулічны баец".
22.30 Трылер "Пітон".
0.25 "Наркаманія па-руску". Дак. фільм.
1.15 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

9.05 "Бусляня".
9.30 Мой цырк.
9.55 "Арганаўты".
10.15 Архітэктурная галерэя.
10.30 "Калена Клер". Маст. фільм.
12.15 Вандроўкі музыканта.
12.35 Дварцовыя тайны.
13.00 Залаты п'едэстал.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Тэатральны летапіс XX стагоддзя.
14.10 "Праклятыя каралі". Маст. фільм. 5-я серыя.
15.50 "Вакзал мары".
16.15 "Аўрора". Мультфільм.
16.30 "Іграем Шэкспіра". Мона-балет.
17.30 Сферы.
18.10 Білет у Вялікі...
18.35 "Аўтапартрэт у трубе, у кандалах і з саксафонам". Дак. фільм.
19.45 Дом акцёра.
20.25 Рамантыка рамансa.
21.00 Навіны культуры.
21.20 Асабістыя ўспаміны пра вялікае жыццё.
21.25 Блеф-клуб.
22.05 "Дон Хуан". Маст. фільм. Частка 1-я.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00 Сёння.
7.15 "Закон джунгляў".
7.45 "О, шчаслівчык!".
8.30 Без рэцэпта.
9.15 Крымінал.
9.45 "Жаночы погляд".
10.25 "Палундра".
11.25 Фільм "Дочкі-мачы".
13.35 "У нашу гавань заходзілі караблі".
14.40 "Сведка стагоддзя".
15.30 "Цікавае кіно".
16.15 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.55 "Паліцэйская акадэмія".
18.45 Герой дня без гальштука.
19.20 "О, шчаслівчык!".
20.10 "Вуліцы разбітых ліхтароў-3".
21.30 "Усяго".
22.00 Баявік "Манах".
0.05 "За мяжой магчымага".

СТБ

6.30 Музычны канал.
7.00 "Фантастычная чацвёрка".
7.30 "Казкі джунгляў".
8.00 "Сімпсаны".
8.30 "Свет спорту вачамі "Жылет".
9.00 "Манітор".
9.20 Камедыя "Рускі цуд".
11.15 "Экзотыка".
11.30 "Анатомія катастрофы: вялікі выбух". Дак. фільм. Частка 3-я.
12.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
12.45 Паўночна-Еўрапейская баскетбольная ліга. "Урал-Грэйт"— ЦСКА.
15.00 "Анатомія зла". Гісторыя аднаго злачынства.
15.30 Музычны канал.
15.45 "Фантастычная чацвёрка".
16.15 "Без касметыкі". Праграма для жанчын.
16.45 "Дзень добры, доктар".
17.15 Баявік "Права на жыццё-2".
19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
19.45 "Гадзіна пік".
20.30 "Яе звалі Нікіта".
21.30 Баявік "Легіянер".
23.35 Меладрама "Прыватныя ўрокі".
1.35 Начны музычны канал.

НЯДЗЕЛЯ, 22 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00 Сутнасць. Духоўная праграма.
7.25 "Жулі Ляско".
9.00, 15.00 Навіны.
9.10 "Новыя прыгоды гномаў".
9.35 Гумарыстычны серыял "Кувалда".
10.05 "Усё нармальна, мама!". 10.35 "Адысея каманды Кухто".
11.10 Вялікае снеданне.
11.40 Арсенал. Праграма пра армію.
12.10 Мультыклуб.
12.35 "Спяваем з аркестрам". Фестываль беларускай дзіцячай песні.
13.10 Дак. серыял "Вялікія жанчыны стагоддзя". Сіндзі Кроўфард (ЗША—Англія). Заключная серыя.
13.30 Серыял на вялікасць. "Жамчужына акіяна". 1-я і 2-я серыі.
14.35 25-ы кадр.
15.10 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
15.40 Крымінальныя дасье.
16.10 "Ну, пагадзі!". Мультканцэрт.
16.40 Прэм'ера тэлеспектакля. А. Северын, Д. Альбрыхскі, С. Шакурай у драме рэжысёра А. Вайды "Пан Тадэвуш".
18.50 Планета "АРТ".
19.20 Тэлевіктарына.
19.40 Тэлебарометр. Прагноз надвор'я.
20.00 Рэзананс.
20.50 Спорт-кур'ер.
21.05 Жан Марэ ў прыгодніцкім фільме "Вечнае вяртанне".
23.00 Парыжскі тыдзень моды ў праграме "Новая калекцыя".

ГРТ

6.45 Слова пастыра.
7.00, 14.00, 17.00 Навіны.
7.10 Служу Расіі!
7.40 "Чып і Дэйл".
8.05 Ранішняя зорка.
9.00 Навіны.
9.10 "Бесталковыя нататкі".
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Камедыя "Чужаземка".
11.35 Спецрэпартаж.
11.55 Ранішняя пошта.
12.25 Клуб падарожнікаў.
13.05 "Эх, Сяменаўна!".
13.45 Скарбы Крамля.
14.10 "Кітайскі гарадавы".
15.05 "Гуфі і яго каманда".
15.35 Разумніцы і разумнікі.
16.00 Жывая прырода. "Праўда пра гарылу".
17.20 Канцэрт Клары Новікавай.
19.10 Баявік "Абсалютная ўлада".
21.30 Часы.
22.50 "На футболе".

РАСІЯ

6.30 Камедыя "Гусарская балада".
8.00 Рускае лата.
8.40 "ТБ Бінга шоу".
9.35 Добрай раніцы, краіна.
10.05 Аншлаг.
11.00 "Гарадок. З ранняга."
11.30 Вялікая краіна.
12.10 Парламенцкая гадзіна.
13.00 Весткі.
13.20 Дыялогі пра жывёл.
14.20 Вакол свету.
15.25 "Два раялі".
16.20 Сам сабе рэжысёр.
17.00 "Люстэрка".
18.00 Камедыя "Самалёт ляціць у Расію".
20.00 Фільм "Першы рыцар".
22.30 Драма "Сабака прывід. Шлях самурая".
0.45 Фільм "Цялец".
1.40 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

9.05 "Там на неведомых дарожках".
10.10 "Воўка ў трыдзевятым царстве".
10.30 Пад знакам Паздзеева.
11.00 "Кракадзілы". Дак. фільм.
11.55 Бабуліны рэцэпты.
12.05 Графаман.
12.35 "Мой Эрмітаж".
13.00 Ток-шоу "Наўздагад". Зіновій Карагодскі.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Тэатральны летапіс XX стагоддзя.
14.10 "Праклятыя каралі". Маст. фільм. 6-я серыя.
15.55 Тым часам.
16.20 "Васіліса Мікулішна". Мультфільм.
16.40 Фрак народа.
17.30 Шэдэўры сусветнага музычнага тэатра.
20.15 Завяшчанне XX стагоддзя. "Канстанцін Сіманаў".
21.00 Навіны культуры.
21.20 Асабістыя ўспаміны пра вялікае жыццё.
21.25 "Са столі".
21.55 "Дон Хуан". Маст. фільм. Частка 2-я.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00 Сёння.
7.15 Камедыя "Дзяўчына з характарам".
9.15 Фільм "Нядзельны тата".
11.25 "Дэпрэсія".
11.50 "Візіт да Мінатаўра".
13.20 "Асоба каўказскай нацыянальнасці".
14.00 "Трэці тайм".
15.35 Падарожжы натураліста.
16.10 Вялікія бацькі.
16.50 "Паліцэйская акадэмія".
18.00 Вынікі.
19.45 Лялькі.
20.00 "Вуліцы разбітых ліхтароў-3".
21.20 "Самы чалавечны чалавек".
22.50 "Футбольны клуб".
23.30 "За мяжой магчымага".

СТБ

6.30 Музычны канал.
7.00 "Фантастычная чацвёрка".
7.30 "Казкі джунгляў".
8.00 "Гадзіна пік".
9.00 "Манітор".
9.20 Футбол. Англійская прэм'ер-ліга.
11.15 "Кірава, 17".
11.30 "Яе звалі Нікіта".
12.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны". 12.45 "Дзень добры, доктар".
13.15 "Фантастычная чацвёрка".
13.45 "Казкі джунгляў".
14.15 "Клуб "Белы папугай". 14.45 Паўночна-Еўрапейская баскетбольная ліга. Фінал.
17.00 Інфармацыйна-аналітычная праграма "Як жыццё?". 17.30 Трылер "Салодкая хлусня".
19.30 Інфармацыйная праграма "168 гадзін".
20.30 "Сакрэтныя матэрыялы".
21.30 Баявік "Разбуральнік".
23.35 Драма "Пасля жыцця".

Супрацоўнікі факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта выказваюць глыбокае спачуванне прафесару кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Аркадзю Іосіфавічу Наркевічу з прычыны напаткаўшага яго гора — смерці сястры.

Выконваючы абавязкі галоўнага рэдактара Пётр ЮДО

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА "ДОМ ПРЭСЫ". 22 00 13, МІНСК, вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС: 220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намесніка галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ, адукацыйных інавацый - 36-43-62, праблем выхавання, навукі - 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі - 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў - 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем - 36-44-25; культуры - 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю павядамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асабісты нумар, хатні адрас, месца работы. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і невяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.
Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.
Адказны дзяжурны Святлана БЕНЬ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №2098
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 18.4.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.